

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De civitate dei

Augustinus, Aurelius

[Freiburg im Breisgau], 1494

[Liber XVI]

[urn:nbn:de:bsz:31-313420](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313420)

cōtētiosus: ne in eo p̄mitti se opinari. Jā em̄ gētes
 ita ecclesiā repleuerūt: mundi q̄z & imundi: do-
 nec certū puentiā ad finē: ita ei v̄nitatis q̄daz
 cōpagine cōtinēt: v̄: ex h̄ vno māifestissimo ē
 de ceteris q̄ obscuri aliquāto dicta sūt: & diffi-
 cilius agnosca que sūt: dubitari fas nō sit. Que
 cū ita sint: sic nec inaniter ista esse cōsc̄pta puta-
 re quisq̄z vel durus audebit: nec nihil significa-
 re cū gesta sint: nec sola dicta esse significāda
 nō facta: nec aliena esse ab ecclesiā significāda
 p̄babiliter dici p̄t: s̄ magis credēdū ē et sapient̄ eē
 mēoz: iēstisq̄ mādata & gesta eē & significare ali-
 qd: & ip̄m aliqd ad p̄figurādā ecclesiā p̄tinē. Jā
 vsq̄ ad hūc articulū p̄ductus liber iste claudē-
 dus ē: vt ambaz ciuitatūz cursus terrene sc̄z et
 f̄m boiem viuentis: & celestis f̄m deū post dilu-
 uium: et deiceps in reb̄ p̄sequētib̄z requiratur.

Explicitus est liber q̄ntusdecimus.
 Incipiūt capitula libri decimisepti.

- i An post diluuiū a noe vsq̄ ad abraā aliq̄
 familie f̄m deū viuentū repiantur.
 ii Quid i filiis noe p̄phetice fuerit p̄figura
 iii De generibus triū filioz noe (cum
 iiii De diuersitate linguaz p̄ncipiozq̄z babi-
 lonis.
 v De descensioe dñi ad confundendā lin-
 guam edificantium turrim.
 vi Quahs intelligenda sit locutio qua de
 angelis loquitur.
 vii An om̄e bestiaz gen̄tia remotissime a
 fr̄is insule ex eo nūero acceperunt: q̄
 in arca diluuii inundatione seruat̄ ē.
 viii An ex p̄pagine ad i vel filioz noe q̄dam
 genera hoim mōstruosa p̄dicunt̄.
 ix An inferiorē p̄tē fr̄e q̄ n̄e h̄itatioi p̄traria
 est antipodas h̄re credendum sit.
 x De ḡn̄atione sem: in cui⁹ p̄genie tendēs
 ad abraā ciuitat̄ dei ordo dirigitur.
 xi De ea p̄mitus lingua in vsu hoim fuerit
que postea hebreā ab heber nomine
nūcupata est: & in cui⁹ familia reman-
sit cū diuersitas eēt facta linguarum.
 xii De articulo sp̄is in abraā: a q̄ sancte luc-
 cessionis nouus ordo contextur.
 xiii Querō fecisse videatur: vt in trāsmigra-
 tione thare qua chaldeos deserēs in
 mesopotamiā transiuit: nulla filij ei⁹
 nachor facta sit mentio.
 xiiii De annis thare qui in charra vite temp⁹
 impleuit.
 xv De tempore p̄missionis abrae: qua f̄m

- preceptū dei exiuit de charra.
 xvi De ordine & qualitate p̄missionū dei q̄
 ad abraam facte sunt.
 xvii De tribus excellentiorib⁹ gentiū regnis
 quoz: id est assyrioz iam abraam sub
 limius eminebat.
 xviii De iterato alloquio dei ad abraā q̄ ei & se-
 mini ei⁹ chanaan terra promittitur.
 xix De sare pudicitia in egypto p̄ dñm custo-
 dita: quā abraam non vxorem suam
 esse dixerat: s̄ sororem.
 xx De secessioe loth & abrae: que illis salua
 caritate complacuit.
 xxi De tercia p̄missioe di q̄ fr̄a chanaā abrae
 & semini ei⁹ in p̄petuū pollicetur.
 xxii De sup̄atis ab abraā hostibus sodomoz
 quando loth de captiuitate eripuit: &
 a melchisedech sacerdote b̄ndict⁹ est.
 xxiii De verbo dñi ad abraam: quo ei p̄mittit̄
 f̄m multitudinē stellarū multiplican-
 da posteritas: qd̄ credens iustificat⁹ ē
 adhuc in p̄pucio constitutus.
 xxiiii De significatione sacrificij qd̄ abraam of-
 ferre p̄cep̄tus est: cui⁹ poposcisset: vt
 de his que crederet doceretur.
 xxv De agar ancilla sare quā eadē fara abrae
 voluit esse concubinam.
 xxvi De testificatione ad abraam: q̄ eidē senī
 & sterili sare filij spondit: p̄femq̄z
 cū gentiū statuit & p̄missi fides sacro
 circūcisionis obsignatur.
 xxvii De masculino qui si octauo die n̄ fuerit cir-
 cūcisus perit aia eius: quia testamen-
 tum dei dissipauit.
 xxviii De cōmutatione noim abrae & sarai q̄ cū
 ob vnius sterilitatē ob vtriusq̄z aūr se-
 nectutē generare nō possent in vnius
 fecunditatis adepti sunt.
 xxix De tribus viris v̄l angelis: in quibus ad-
 quercū mambre apparuisse abrae do-
 minus manifestatur.
 xxx De loth a sodomis liberato: atq̄ eisdem
 celesti igne consumptis & de abime-
 lech cuius concupiscentia castitati sa-
 re nocere non potuit.
 xxxi De itaac f̄m p̄missionē nato: cuius nomē
 ex risu vtriusq̄z parentis ē inditum.
 xxxii De obedientia & fide abrae: qua per ob-
 lationem immolandi filij p̄batus est:
 & de morte sare.
 xxxiii De rebecca nepte nachor: quā isaac ac-
 cepit vxorem.
 xxxiiii Quid int̄elligendū sit in eo q̄ abraam
 post mortē sare accepit vxorē ceturā.

Liber

- xxxv De geminis adhuc in utero rebecca matris inclusis: quod iudicaverit divina responsio.
- xxxvi De oraculo et benedictione quam isaac non aliter quam pater ipsius merito eiusdem ac dilectione accepit.
- xxxvii De his que in esau et iacob mystice prefigurantur.
- xxxviii De missione iacob in mesopotamiam ad accipiendam uxorem: et de visione quam in itinere somniavit: et de quatuor ipsius feminis cum una petisset uxorem.
- xxxix Que ratio fuerit ut etiam israel cognominaretur.
- xl Quod iacob cum septuaginta quibus aiabus egyptum narret ingressus cum plerisque ex eis qui comitantur tempore posteriori se genui.
- xli De benedictione quam in iudam filium suum promisit.
- xlii De filiis ioseph quos iacob prophetica manu suar transmutatione benedixit.
- xliii De rebus moysi et iesu naue ac iudicibus atque exinde regibus: quorum quidem saul primus est: sed david precipuus et sacramentum habetur et merito.

Incipit liber decimus sextus. Ca. I.

i. n. b.
 sexto
 decimo lib.
 agit de pro
 gressu aut
 tatis dei p
 duas et aret
 quoniam prima a
 diluvio usq
 ad abraam
 scilicet ab ab
 raam usq
 ad david.
 tangit etiam
 aliqua de ci
 vitate dia
 boli. s. p
 nit p
 nonem p
 gressus
 usq
 ad li
 bram. xvij

Est diluuium procurrens sancte
 vestigia cluitatis vix continuata
 sunt: an intercurrentibus impieta
 tis interrupta temporibus: ita ut nul
 lus hominum veri unius dei cul
 tor existeret: ad liquidum scripturis loquentibus
 inuenire difficile est: propterea quia in canonicis
 libris post noe: qui cum coniuge ac cum tribus filiis:
 totidemque nuribus suis inruit parca: a vasta
 tione diluuii liberari: non inuenimus usque ad
 abraam cuiusque pietate euidenti diuino eloquio
 predicatam: nisi quod noe duos filios suos sem et ia
 phet prophetica benedictione commendat: intu
 ens et preuidens quod longe fuerat post futu
 rum. Unde factum est etiam illud: ut filium suum
 mediu: hoc est primogenito minorem: ultimoque
 maiorem qui peccauerat in patrem: non in ipso
 sed in filio eius suo nepote malediceret bis ver
 bis. Maledictus chanaan puer: famulus erit
 fratribus suis. Chanaan porro natus fuerat ex
 cham: qui patris dormientis nec texerat: sed po
 tius prodiderat nuditate. Unde et consecutus
 adiungit benedictionem duorum maximi et minimi
 filiorum dicens. Benedictus dominus deus sem: et erit
 chanaan puer illius: letificet deus iaphet: et ha

*Quod noe videtur duos in sem et iaphet benedixit et maledixit
 filio suo in ipso maledixit et quali maledixit filio suo in ipso*

bitet in domibus sem: sicut ipsa eiusdem noe et
 vinee plantatio: et ex eius fructu inebriatio: et
 dormientis nudatio: et que ibi cetera facta atque
 conscripta sunt: prophetice sunt grandata sen
 sibus et velata regiminibus. Ca. II
 Sed nunc rerum effectu iam in posteris
 consecuto que operata fuerant: satis
 aperta sunt. Quis enim hoc diligenter
 et intelligenter aduertens: non agnoscat in christo
 sem quippe de cuius semine natus est christus.
 interpretatur nominatus. Quid autem nominatus
 christus: cuius nomen ubique iam fragrat: ita ut in can
 tico cantico: etiam ipsa continentem prophetia un
 guento competur effuso? In cuius domibus id
 est ecclesie habitat gentium latitudo. Nam ia
 phet latitudo interpretatur. Cham porro qui in
 terpretatur callidus: medius noe filius tanquam se
 ab utroque discernens: et inter utrumque remans
 nec in primitiis israelitarum: nec in plenitudine
 gentium: quid significat nisi hereticorum genus cal
 lidum: non spiritu sapientie: sed spiritu versipel
 lis astutie quo solent hereticorum seruire pro
 dia et pacem perturbare sanctorum? Sed hec in
 christo cedunt proficientium: iuxta illud apostoli.
 Operet hereses esse ut probati manifesti fiant
 in vobis. Unde etiam scriptum est: Filius crudelis
 sapiens erit: imprudentie autem ministro utetur
 Abultra quippe ad fidem catholicam pertinentia
 dum hereticorum callida inquietudine exagitan
 tur: ut aduersus eos defendi possint: et confide
 rantur diligentius et intelligunt clarius et instan
 tius predicant: et ab aduersario mota questio
 discendi existit occasio: quibus non solum qui sunt
 apertissime separati: verum etiam omnes qui in
 christiano vocabulo gloziantur: et perditate viuunt
 non absurde possunt videri medio noe filio si
 gurati: passionem quippe christi que illius hominis
 nuditate significata est: et annunciant profitem
 do et male agendo exhorozant: De talibus cr
 go dicitur. Ex fructibus eorum cognoscetis eos
 Ideo cham in filio suo maledictus est tanquam
 in fructu suo: id est in opere suo. Unde conue
 nienter et ipse filius eius chanaan interpretatur mo
 tus eorum: quod aliud quid est quam opus eorum? Sem
 vero et iaphet: tanquam circumcisio et preputium:
 vel sicut alio modo eos appellat apostolus iudei
 et greci: sed vocati et iustificati: cognita quoque
 modo nuditate patris qua significabat passio
 redemptoris: sumentes vestimentum: poluerunt
 supra dorsa sua: et intraverunt aures: et operue
 runt nuditatem patris sui: nec viderunt quod
 referendo texerunt. Quod etiam in modo in passio
 ne christi: et quod pro nobis factum est benedictum
 et iudeorum facinus auersatur. Vestimentum usque

Ca. I. p.
 Ca. II.
 Ca. III.
 Ca. IV.
 Ca. V.
 Ca. VI.
 Ca. VII.
 Ca. VIII.
 Ca. IX.
 Ca. X.
 Ca. XI.
 Ca. XII.
 Ca. XIII.
 Ca. XIV.
 Ca. XV.
 Ca. XVI.
 Ca. XVII.
 Ca. XVIII.
 Ca. XIX.
 Ca. XX.
 Ca. XXI.
 Ca. XXII.
 Ca. XXIII.
 Ca. XXIV.
 Ca. XXV.
 Ca. XXVI.
 Ca. XXVII.
 Ca. XXVIII.
 Ca. XXIX.
 Ca. XXX.
 Ca. XXXI.
 Ca. XXXII.
 Ca. XXXIII.
 Ca. XXXIV.
 Ca. XXXV.
 Ca. XXXVI.
 Ca. XXXVII.
 Ca. XXXVIII.
 Ca. XXXIX.
 Ca. XL.
 Ca. XLI.
 Ca. XLII.
 Ca. XLIII.
 Ca. XLIV.
 Ca. XLV.
 Ca. XLVI.
 Ca. XLVII.
 Ca. XLVIII.
 Ca. XLIX.
 Ca. L.
 Ca. LI.
 Ca. LII.
 Ca. LIII.
 Ca. LIV.
 Ca. LV.
 Ca. LVI.
 Ca. LVII.
 Ca. LVIII.
 Ca. LIX.
 Ca. LX.
 Ca. LXI.
 Ca. LXII.
 Ca. LXIII.
 Ca. LXIV.
 Ca. LXV.
 Ca. LXVI.
 Ca. LXVII.
 Ca. LXVIII.
 Ca. LXIX.
 Ca. LXX.
 Ca. LXXI.
 Ca. LXXII.
 Ca. LXXIII.
 Ca. LXXIV.
 Ca. LXXV.
 Ca. LXXVI.
 Ca. LXXVII.
 Ca. LXXVIII.
 Ca. LXXIX.
 Ca. LXXX.
 Ca. LXXXI.
 Ca. LXXXII.
 Ca. LXXXIII.
 Ca. LXXXIV.
 Ca. LXXXV.
 Ca. LXXXVI.
 Ca. LXXXVII.
 Ca. LXXXVIII.
 Ca. LXXXIX.
 Ca. LXXXX.
 Ca. LXXXXI.
 Ca. LXXXXII.
 Ca. LXXXXIII.
 Ca. LXXXXIV.
 Ca. LXXXXV.
 Ca. LXXXXVI.
 Ca. LXXXXVII.
 Ca. LXXXXVIII.
 Ca. LXXXXIX.
 Ca. LXXXXX.

gnificat sacramentū: dorsum memoriā preteritorū: quia passioē xp̄i eo sc̄iam tpe quo habitat iaphet in domibus senī: et malus frater in medio eorū transfactam celebrat ecclesiā non adhuc prospectat futuram. Sed malus frater in filio suo: hoc est in opere suo: puer id ē seru⁹ est fratru⁹ bonorū: cū ad exercitationem patientie vel ad profectum sapientie scienter vrunf

Phil. j. malis boni. Sunt enīz teste apostolo qui xp̄m annunciant non caste: sed siue occasione inq̄t siue veritate xp̄s annunciet in hoc gaudeo: sed et gaudebo. Ipe quippe plantauit vineam: de q̄

saie. 5. dicit p̄pheta. Vinea domini sabaoth domus israel est: et bibit de vino eius. Siue ille calix hic

Mat. 20 intelligatur de quo dicit. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum: Et pater si fieri pot̄t transeat a me calix iste: quo suam sine dubio significat passionem: siue quia vinuz fruct⁹ est vince: hoc potius illo significatū ē quod ex ip̄a vinea: hoc est ex genere israelitarū carnem pro nobis et sanguinez vt pati posset assumpsit et inebriatus est: id est passus est et nudatus est. Ibi namq̄ nudata est: id est apparuit eius infirmitas: de qua dicit apostolus. Et si crucifixus ē ex infirmitate. Unde item dicit. Infirmituz dei: fortius est hominibus: et stultū dei sapientius est hominibus. Quōd vero cū dictum esset et nudatus est: addidit scriptura in domo sua: elegant ostendit: q̄ a sue carnis gente et domesticis sanguinis sui vtiq̄q̄ deis fuerat crucem mortēq̄ passurus. Hanc passionem christi foris in sonotantū vocis reprobi annunciant. Non enīz qd̄ annunciant intelligunt. Probi aut̄ in interiori homie habēt tā grande mysteriū atq̄ honorāt intus in corde infirmuz et stultū dei: quia forti⁹ est et sapientius hoibus. Huius rei figura est q̄ cham extens hoc nūciauit foris: sem vero et iaphet vt hoc velarent: i. honorarent ingressi sūt h̄ est interius id egerūt. Hec scripture secreta diuine indagam⁹ vt possumus: alius alio magis minusue cōgruēter: verū tamē fideliter: certuz tenentes nō ea sine aliq̄ p̄figuratiōe futurozū gesta atq̄ cōscripta: neq̄ nisi ad xp̄m et ei⁹ ecclesiā q̄ ciuitas dei ē esse referenda: cui⁹ ab initio generis hūani nō defuit p̄dicatio quā poia videmus impleri. Benedictus igit̄ duobus filiis noe atq̄ vno in medio eorū maledicto: dei cept⁹ vsq̄ ad abraam de iustozū aliquozū qui pie deuz colerent cōmemoratione filitū est p̄ annos amplius q̄ mille. Hec eos defuisse credideriz: sed si oēs cōmemorarent nimis longū fieret: et eēt hec magis historica diligentia q̄ p̄phetica prouidentia. Illa itaq̄ exequit̄ l̄r̄az sacraz sc̄ptoz ūstaz: vel potius p̄ eum dei sp̄s: quibus nō so-

lum narrentur preterita: verū etiā p̄nuncient futura: que tamē p̄tinent ad ciuitatē dei: quia et de hominibus qui non sunt ciues eius quicqd̄ hic dicitur ad hoc dicit̄ vt illa ex cōparatiōe cōtraria vel proficiat vel emineat. Non sane oīz que gesta narrant̄ aliquid etiā significare putanda sūt: sed p̄pter illa que aliquid significāt etiā ea que nihil significant atterunt. Solo enī yomere terra p̄scinditur: sed vt hoc fieri possit etiā cetera aratri mēbra sūnt necessaria. Et solū nerui in cithara atq̄ h̄mōi valis musicis aptantur ad cantū: sed vt aptari possint insunt et cetera in copagimibus organozū que nō p̄cutiuntur a canentibus: sed ea que p̄cussa resonat his p̄nectunt. Ita in prophetica historia dicunt̄ et aliqua que nihil significant: sed quibus adhe- reant que significant et quodammodo reli- gentur.

La. III.

Generationes q̄ filiozū noe deinceps inu- gende: et qd̄ de his dicendū videtur at- tendū est huic opi quo ciuitatis virtus: q̄ terrene sc̄z et celestis p̄tempa procurus oīz dicitur. Lepte sūt aut̄ cōmemorari a minimo filio qui vocatus est iaphet: cuius filij octo noia ti sunt: nepotes aut̄ septez de duobus filiis ei⁹ tres ex vno: quattuor ex altero. Sūt itaq̄ oēs quindecim. Filij autem cham hoc est medij filij noe quattuor: et nepotes quinq̄ ex vno eius filio: p̄ nepotes duo ex nepote vno: sit eorū sūma vndecim. Quibus enūeratis: redit tan- quā ad caput et dicitur. Lhus aut̄ genuit nemroth: hic cepit esse gigas super terrā. Hic erat gigas venator: contra d̄m deū. Propter hoc dicunt: sicut nemroth gigas venator cōtra do- minū. Et factū est inituz regni eius. babilon: oreg: archad: et chalāne in terra sennaar. De terra illa exijt assur: et edificauit niniuen et h̄y oboth ciuitatē: et caleth: et dasem inter mediuz niniues et caleth: hec ciuitas magna. Iste por- ro chus pater gigantis nemroth primus noia tus est in filiis cham: cuius quinq̄ filij iam fue- rant computati et nepotes duo. Sed istū gigā- tem: aut post nepotes suos natos genuit: Aut quod est credibilius seorsum de illo p̄pter eius eminentiā scriptura locuta est quando quidez et regnū eius cōmemoratur est. Luitus initium erat illa nobilissima babilon ciuitas: et que iux cōmemorate sunt siue ciuitates siue regiones. Quod vero dictū est de terra illa id est de ter- ra sennaar que p̄tinebat ad regnū nēroth exis- se assur et edificasse niniuen et alias quas conte- nuit ciuitates: longe postea factū est: qd̄ ex hac occasiōe p̄strinxit: p̄pter nobilitatē regni assy-

*Japhet p
fily octo
fily chā
q̄mox
Chus
Nēroth*

*Phil. j.
saie. 5.
Mat. 20
Mat. 26
Loz. jz
Loz. j.
Gene. 9
Ibidem.*

Nimus no
magis a
cham nino

a Dila
rauit. nin
beli re. de
itno regni
assyrioz ex
pse pfer
cu alijs by
stozogra
pbis cu di
cir nimum
fuisse filiu
beli.
b Deind
ibi. Assur
aur yn assy
ry. no fuit
fily chaz
sed in filij
sem q fuit
pmogenit
noe. apper
de pgenie
sem exozof
fuisse q p
ca regni gi
gantis illi
obtinuerit.
r inde pef
serit atqz
ahat cuita
res obrinu
erit. qz p
ma appella
ta ea nino
nimue. Ex
q videt q
beli pormi
nit fuerit
fily pntorb
sed aliter
d pogenie
assur. qz
alif aliq
bus choro
cis annota
tur.

rio: qd mirabiliter dilatauit ninus belii filius conditor niniue ciuitatis magne: cui ciuitatis nome ex illi noie deriuatu est: vt a nino niniue vocaretur. assur aut yn assyry non fuit in filijs chā medij filij noe s in filijs sem repit q fuit noe maximus fili. Un apparet de pgenie sem exozos fuisse q postea regnū gigantes illi obtine rent r inde pcederent atqz alias conderent ciuitates: quaz pma est a nino appellata niniue. hinc redit ad aliū filiu cham: qui vocabat mes raim: r comemorant quos genuit: nō tanquaz singulos hoies: s natiōes septē. Et de sexta ve lut de sexto filio gens comemorat exisse q ap pellatur philistim: yn sunt octo. Inde itez ad chanaan redit in quo medius noe filius ma ledictus est cham: r quos genuit vnde cum no minant. deinde vsqz ad quos fines pueniunt comemoratis quibusdā ciuitatib⁹ dicitur. Ac hoc filijs ac nepotib⁹ cōputatis de pgenie chā: tri gintaun⁹ geniti referunt. Restat comemora re filios sem maximi filij noe. Ad eū qppe gra datiz generationū istaz puenit a minimo exoz ta narratio. S; yn incipiūt cōmēorari filij sem: habet qd dā obscuritatis: qd expositioe illustrā dum est: quia r multū ad rem ptinet quā requi rimus. Sic em legit. Et sem natus est etiā ipsi pfi oim filiozuz heber fratri iaphet maiori. Or do verborū est: Et sem nat⁹ est heber: q sem pf ē oim filioz suoz. Sem q patriarchā itelligi vo luit oim q de stirpe eius exorti sūt qz cōmēora tur: siue sint filij siue sint nepotes r p nepotes r deinceps inde exorti. Nō sane istū heber ge nuit sem: s ab illo qntus in progenitoz serie re perit. Sem quipe inter alios filios genuit ar faxat: arfaxat genuit caynā: caynan genuit sa la: sala genuit heber. Nō itaqz frustra ipse pm⁹ noiatus est in pgenie veniente de sem: r plar⁹ est etiā filijs cū sit qntus nepos: nisi qz vtz ē qd tradit ex illo hebreos eē cognosatos tanqz he bereos: cū r alia possit eē opinio vt ex abraā tā qz abraei dicti eē videant. S; nimirū hoc verū est q ex heber hebrei appellati sunt: ac deinde vna detracta lfa hebrei: quā linguā solus isra el popul⁹ potuit obtinere: in quo dei ciuitas r in sanctis pegrinata est: et in oibus sacramēto adumbrata. Igit filij sem prius sex noiānt: de inde ex vno eoz nati sūt qttuoz nepotes eius. Itemqz alter filioz sem genuit eius nepotes: atqz ex illo itidē p nepos nat⁹ est: atqz inde ab nepos qui est heber. Genuit aut heber duos fi lios: quoz vnū appellauit phalech: quod inter pratur diuidens. Deinde scriptura subiūgens rōnemqz huius nois reddēs: qz in dieb⁹ inquit ei⁹ diuisa est terra. hoc aut qd sit: postea ap pe

phalech. i. p. r. a. r.
videns

Gene. 10

bit. Alius vero qui nat⁹ est ex heber genuit duodecim filios: ac p h sūt oēs pgeniti de sem: vinti r septē. In sūma igit oēs pgeniti de trib⁹ filijs noe: i. quindecim d iaphet: r trigintaun⁹ de cham: vigintiseptē de sem: sūt septuaginta r tres. Deinde sequit scriptura dicens. H i filij sem in tribub⁹ suis fm linguas suas: in regionib⁹ suis r in gentib⁹ suis. Itēqz de oib⁹. He inqt tri bus filioz noe fm generatōes eoz: r fm gētes eoz. Ab his disperse sūt in sūle gentiū sup terrā post diuiniū. Un colligit septuagintatres vel potius qd postea demābit: septuagintaduas gentes tūc fuisse: nō hoies. Nā r pū cū fuisse comemorati filij iaphet: ita pclusū ē: Ex his se gregate sūt in sūle gentiū in terra sua vnusqz fm linguā suā in tribub⁹ suis r in gentibus suis. Nā vero in filijs chaz quodā loco aptius gētes comemorate sūt: sic supius ostendi. Ab efram genuit eos qui dicunt ludin: r codē mō ceterē vsqz ad septē gentes. Et enūeratis oib⁹ postea concludens: hi filij cham inqt in tribubus suis fm linguas suas: in regionibus suis: r in genti bus suis. Propterea q multoz filij nō sūt cōme morati: qz gentib⁹ alijs nascendo accesserunt: ipsi aut gentes facere nequiverūt. Nā que alia causa extitit vt cū filij iaphet octo enumerent: ex duobus eoz tm filij nati comemorant: r cuz filij cham quattuoz: nō ninent: ex tribus tm qui nati sūt adijciunt: et cū filij sem nō ninent: fer duoz tantū posteritas attextitur. Nunqd cete risine filijs remanserūt: Absit hoc credere: sed gentes ppter quas comemorari digni essent nō vtiqz fecerūt: qz sicut nascerebant alijs genti bus addebant.

La. III.

c Un q in suis linguis iste gentes fuisse referant: redit tm ad illud ips narratio quā vna lingua oim fuit: r inde iā expo nit qd acciderit vrlinguar diuersitas nascere tur. Et erat inqt ois terra labiū vnū r vox vna oibus. Et factū est cū mouerent ipsi ab oriente inuenerūt campū in terra sennaar r habitau erunt ibi. Et dixit homo primo suo. Venite fa ciamus lateres: et coquam⁹ illos igni. Et facti sunt illis lateres in lapidē: r bitumen erat illas lutū: r dixerunt Venite edificemus nobismet ipsis ciuitatē r turri cuius caput eat vsqz ad ce lum: r faciam⁹ nobis nomē atēqz dispergamur in faciē ois fre. Et descendit dñs deus videre ciuitatem r turrim quā edificauerūt filij hoim. Et dixit dñs deus. Ecce gen⁹ vnū r labiū vnū oim: et hoc inchoauerūt facere r nūc non desi cient ex illis oia q conati fuerint facere venite r descendentes confundamus ibi linguā eoz vt nō audiat vnusquisqz vocez proximi sui. Et

119 qd hanc f. cit. in glig. ne

deus d. d. d. d. d.

dispersit eos dominus inde super faciem omnis terre: et cessauerunt edificantes ciuitatem et turris. Proprius appellatum est nomen illius confusio: quia ibi confudit dominus labium omnis terre: et inde dispersit illos dominus de super facie omnis terre. Ista ciuitas que appellata est confusio: ipsa est babilon: cuius mirabilem constructionem gentium etiam commemorat historia. Babilon quippe in scriptis confusio. Unde colligitur gigante illum nerosus fuisse illius conditor: quod superius breuiter fuerat in mari: ubi cum de illo scriptura loqueretur ait. In initio regni eius fuit babilon: id est que ciuitas ceterarum gereret principatum: ubi esset tanquam in metropoli habitaculum regni: quous perfectam non fuerit usque in finem modum quantum superbia cogitabat pietas. Nam nimia disponebat altitudo que dicta est usque in celum: siue vniuersi turris eius quam precipua moliebant inter alias: siue omni turri que per nunc singularis ita significare sunt: ut dicitur milies et intelliguntur milia milium: ut rana et locusta. Sic enim appellata est multitudo ranarum et locustarum in plagis que egypti percussis sunt per moysen. Quid autem factura fuerat humana et vana presumptio: que si cuiuslibet et quam tunc ibi celum aduersus deum altitudinem molis extolleret: quam motes transcederet vniuersos: quam do spacium nebulosi aeris huius euaderet: Quid denique noceret deo quantum contactus vel spiritualis vel corporalis elatio? Tutam veramque in celum viam molitur humilitas: sursum leuans cor ad deum non contra deum: sic dicitur gigas iste venator: contra deum. Quod non intelligentes nonnulli abiguo greco decepti sunt: ut non interpretarentur contra deum sed a deum. Enantion quippe et a contra significat. Hoc est verbum est etiam in psalmo: Et ploremus ante deum que fecit nos et hoc verbum est etiam in libro iob ubi scriptum est. In furorem erupisti contra deum. Sic ergo intelligendum est gigas iste venator: contra deum. Quid autem hic significat hoc nomen quod est venator: nisi a alium terrigenarum deceptor: oppellor: extictor? Erigebat ergo cum suis populis turri contra deum: que est ipsa significatione superbia. Merito autem malum punire affectum etiam cui non succedit effectus. Seno vero ipsum pene que fuit. Quia enim distatio ipant in lingua est: ibi dicitur nata est superbia: ut non intelligeret iubens homini: que noluit intelligere ut obediret deo iubenti. Sic illa aspiratio distoluta est: cum quisque ab eo quem non intelligebat abscederet: nec se nisi ei cum quo loqui poterat aggregaret: et per linguas diuise sunt gentes: dispersaque per terras: sic deo placuit: que hoc modis occultis nobilique incomprehensibilibus fecit. La. V.

Quod enim scriptum est. Et descendit dominus videre ciuitatem et turrim quam edificauerunt filii hominum: hoc est non filii dei: sed illa societas secundum hominem viuens quam terrenam dicimus ciuitatem. Non loco mouet deus: que semper ubique est

Confusio babilon

totus: sed descendere dicitur: cum aliquid facit in terra quod preter visitatum nature cursum mirabiliter factum presentiam quodammodo eius ostendat. Nec videndo dilcit ad res que nunquam potest aliquid ignorare: sed ad res videre et cognoscere dicitur quod videri et cognoscere facit. Non sic ergo videbat illa ciuitas quod eam deus videri fecit: quam sibi quantum displiceret ostendit. Quous possit intelligi de ad illam ciuitatem descendisse: quia descenderunt angeli eius in quibus habitat: ut quod adiunctum est: et dixit dominus deus: ecce genus vniuersi et labium vniuersi omnium et cetera: ac deinde additum: venite et descendentes confundam in lingua eorum: recapitulatio sit demonstrans quod admodum factum sit quod dictum fuerat: descendit dominus. Si enim iam descenderat: quod sibi vult: venite et descendentes confundam in lingua eorum quod intelligit angelis dictum: nisi quia per angelos descendebat: qui in angelis descendentes erat? Et non ait: venite et descendentes confundite: sed confundam in lingua eorum: ostendens ita se operari per ministros suos: ut sint etiam ipsi cooperatores dei sicut apostolus dicit. Dei enim sumus cooperari. Operat et illud quod factum est La. VI. p. homo de angelis intelligi quod dictum est faciam hominem: quia non dixit faciam. Sed quia sequitur: ad imaginem nostram: nefas est credere ad imaginem angelorum hominem factum: aut eandem esse imaginem angelorum et dei. Et ideo recte illic intelligitur pluralitas trinitatis. Que tamen trinitas que vniuersa est deus: etiam cum dixisset: faciam: et fecit inquit deus hominem ad imaginem dei: non dixit fecerit dii: aut ad imaginem deorum. Poterat et hic eadem intelligi trinitas: tanquam pater dixerit ad filium et spiritum sanctum: venite et descendentes confundam in lingua eorum: si aliquid esset quod angelos prohiberet intelligi: quibus potest conuenire venire ad deum moribus sanctis habet cogitationibus pijs: quibus ab eis consilium inmutabilis veritas tanquam lex eterna in illa eorum curia supna. Neque enim sibi ipsi sunt veritas: sed creatricis participes veritatis: ad illam mouent tanquam ad fontem vite: ut quod non habet ex seipsis capiatur ex ipsa: et ideo eorum stabilis est iste motus que veniunt: que non recedunt. Nec sic loquitur angelis deus quod nos inuicem loquimur nobis vel deo vel angelis vel ipsi angeli nobis: siue pillos deus nobis: si inefabili suo modo. Non autem hoc indicat non modo. Dei quippe sublimioris animi sui factum locutio ipsius sui facti inmutabilis ratio que non habet sonum strepentes atque transiunt: sed vim semperne manentem: et tempore operantem. Hac loquitur angelis scis: nobis autem aliter longe possit. Quia autem etiam nos aliquid tale locutionis interioribus auribus capimus: angelis propinquamus. Non itaque mihi assidue reddenda est ratio: in hoc opere de locuti

Gene. 11

1. Loq. 3.

Gene. 1.

Gene. 1. c.

Gene. 11.

§ 4

enibus dei. Aut em̄ veritas inc̄mutabilis p̄ se
ip̄am ineffabiliter loquit̄: r̄onalis creature m̄e-
tib̄: aut p̄ mutabile creaturā loquit̄: siue sp̄ia-
libus imaginib̄ n̄ro sp̄i siue corp̄alib̄ vocib̄
corp̄is sensui. Illud sane q̄d dictū est: et nūc nō
deficient ex illis oīa q̄ conati fuerint facere: nō
dictū est confirmando: sed tanq̄ interrogādo:
sic solet a cōminantib̄ dici: quēadmodū ait q̄
dam. **Mū** arma expedit̄: totaq; ex v̄be seq̄nt̄
Sic q̄ accipiendū ē tāq; dixerit. **Nōne** oīa defi-
ciēt ex illis q̄ conati fuerint facere? **Sz** si ita di-
catur: nō exprimit cōminantē. **Clertū** p̄p̄ tardis-
usculos adh̄c̄m̄ p̄culā: id ē ne: vt diceremus
nōne: qm̄ vocē p̄nūciātis scribere nō possum?
pro ne nō: et p̄ ni nisi scribē solem̄. **Ex** illis igi-
tribus hoīb̄ noc filijs septuaginta tres: vel po-
tius vt rō declarata est: septuaginta due gētes
tonidēq; ligue p̄fras esse ceperūt: q̄ crescendo
insulas i pleuerūt. **Auctus** ē aut̄ nūerus gen-
tiū multo ampli q̄ liguay. **Mā** et in africa bar-
bas gentes in vna lingua plurias nouim̄: et
hoies quidē multiplicato ḡne hūano ad insu-
las inhabitandas nauigio transire potuisse q̄s
ambigar.

Induc
exemplū
glū de eo q̄
cōminādo
interrogat
ponēs s̄p̄
ei li. iij. et
nōd. f. s̄p̄
arma expe-
dit̄. et. et
fuerūt v̄ba
didontis vo-
lēris det̄er-
enā et clas-
sen et n̄e di-
cederet a
carthage.

La. VII.

Ed questio de oī ḡne bestiar̄ ē q̄ s̄ cura
hoim nō sūt: vel sicuti rane nō nascant̄
ex terra: s̄ sola cōmixtiōe maris et femie
ppagant̄ sicut lupi et h̄m̄i cetera: quō post di-
luuū ea q̄ i arca nō erāt cūcta delera sūt: etiam
in insulis ē potuerit: si repata non sunt: nisi ex
his quoq; genera in vtroq; sexu arca seruauit.
Possunt quidē credi ad insulas natando tran-
sisse: s̄ p̄imas. Sūt aut̄ quedā tā longe posite
a p̄m̄c̄tibus fris: vt ad eas nulla videat̄ nata-
re potuisse bestiarū. **Sz** si hoies eas captas se-
cū aduexerūt et co mō vbi habitabāt eaz gene-
ra instituerūt: venandi studio fieri potuisse in-
credibile nō est: quō iussu dei siue p̄missu etiā
ope āgeloy negādū n̄ sit potuisse trāsferrī. **Si**
x̄o e fra exorte sūt fm̄ originē p̄mā: qm̄ dixit de-
p̄ducatur fra aiām viuā: multo clari⁹ appet nō tā
repandoz aiāliū cā q̄ figurāday variay gētiū
p̄pter ecclesie sacramentū in arca fuisse oīa ge-
nera: si in insulto quo transire nō possent multa
aiālia terra p̄duxit.

Scū. j.

La. VIII.

Clert̄ etiā vtz ex filijs noc vel pot̄ ex
q̄ illo vno hoie vti etiā ip̄i extiterūt: p̄pa-
gata ē credendū sit quedā mōstruosa
hoim genera q̄ gentiū narrat historia: sic p̄hibē-
tur qdā vñū h̄re oculū in fr̄ore media: q̄busdā
plantas verlas ē post crura: quibusdā vtriusq;
sex̄ eē nām: et dextrā mām virilē sinistra mu-
liebr̄ē viciabusq; al̄nis cocūdo et signē et parere
alijs ora nō ē: eosq; p̄nares t̄m̄ō suscepto et

*Nō d. mōstruos̄
q̄ om̄i gēte*

emisso hālitū viuē: aliof statura ēē cubitales q̄s
pygmeos a cubitu greci vocāt: alibi q̄nquēnes
p̄cipe femias: et octauū a natiuitate annū s̄ ex-
cedere. **Itē** ferūt ēē gentē vbi singula crura in
pedib̄ h̄nt̄: nec poplitē flectūt: et sūt mirabil̄ ce-
leritatis quos scio podas vocāt: q̄p̄ estū in ter-
ra iacēt̄es resupini vmbra se peduz p̄tegāt: q̄s
dā sine ceruice octos h̄re i humeris: et cetera ho-
minū v̄l q̄si hoim ḡna q̄ in maritima platea car-
thaginis musuo picta sūt: ex libr̄ de prompta
velut curiosioris historie. **Quid** dicā de cyno-
cephalis: q̄z canina capita atq; ip̄e latrat̄: ma-
gis bestias q̄ hoies cōfitef̄. **Sz** oīa ḡna hoim q̄
dicunt̄ ēē esse credere nō ē necē. **Clertū** q̄s q̄s
yspiā nascūt h̄o: i aiā r̄onale et mortale: q̄libet
n̄tis inuitatā sensib̄ gerat corp̄is fofaz seu co-
lorē siue motū siue sonū siue quālibet vim: qua
libet parte: q̄libet q̄litate nāe: ex illo p̄toplasto
vno originē ducere null⁹ fidelium dubitauerit.
Apparet t̄m̄ qd̄ in plurib̄ nā obtinuerit: et qd̄ sit
ip̄a raritate mirabile. **Qualis** aut̄ rō reddat̄ de
mōstruosis ap̄d nos hoim ptub̄ ralis de mon-
struosis q̄busdā gētib̄ reddi pot̄. **De** em̄ crea-
torē oīm: q̄ vbi et qm̄ creati qd̄ opteat vel ope-
tuerit ip̄e nouit: sciens vniuersitatis pulchritu-
dinē: quay p̄tū vel similitudinē vel diuersitate
p̄texat. **Sz** qui totū insp̄icere nō pot̄: tanq; de-
formitate ptis ostendit̄: qm̄ cui p̄gruat et q̄ refe-
ratur ignorat. **Plurib̄** q̄ q̄nis digitis in mani-
bus et pedib̄ nasci hoies nouim̄: et hec leuior ē
q̄ illa distantia: s̄ t̄m̄ absit vt q̄s ita despiariy ex-
istimet in nūero hūanoz digitoz errasse crea-
tozem. **quis** nesciēs cur hoc fecerit: ita et si ma-
ior diuersitas oriatur: scit ille quid egerit: cui⁹
opa iuste nemo rep̄hendit. **Apud** h̄ipponē nat⁹
est h̄o q̄si lunatas h̄is plātas: et in eis b̄mos tā-
tūmō digitos: similes et man⁹. **Si** aliq; gēstalis
esset illi curiose atq; mirabili adderef̄ historie:
Mū igi- istū p̄pter h̄ negabim⁹ ex vno illo q̄p̄-
mus creatus est esse p̄pagatū: **Androgeni** q̄s
etiā hermaphroditos nūcupant quāuis admo-
dū rari sint: difficile est tamen vt t̄pibus desint
in quibus sic vterq; sex⁹ appet: vt ex q̄ pot̄ de-
beāt accipe nomē incertū sit: a meliore t̄m̄ hoc ē
a masculinoy appellarenf̄ loquendi consuetu-
do p̄ualuit. **Itāz** nemo vniq; androgenas aut
hermaphroditas nuncupauit. **Ante** annos ali-
quot nostra certa memoria in oriente duplex
homo natus est superiorib̄ mēbris: inferiorib̄
simplex. **Itāz** duo erāt capita: duo pectora q̄p̄-
tuor: manus: venter autē in vnus: et pedes duo
sicut vni hoī: et tam diu vixit: vt multos ad enz
videndū fama contraberet. **Quis** aut̄ oīs cō-
memorare possit hūanos ser⁹ longe dissimiles

Em

his: et quibus eos natos esse certissimum est. Sic ergo hec ex illo vno negari non potest originem ducere ita quousque gentes in diuersitatibus corporum ab vnitato nature cursu que plures et prope omnes tenent: velut exorbitasse traduntur: si definitio illa includuntur ut rationalia animalia sint atque mortalia: ab eodem ipso vno primo patre omnium stirpem trahere consistendum est: si tamen vera sunt que de illarum nationum varietate: et tanta inter se atque nobiscum diuersitate traduntur. Nam et simias et cercophytos hecos et spingas si nesciremus non homines esse bestias possent illi historici de sua curiositate gloriari: velut gentes aliquas hominum nobis impunita vanitate mentiri. Sed si homines sunt de quibus illa mira conscripta sunt: quod si propterea deus voluit etiam nonnullas gentes ita creare: ne in his monstris que apud nos prope ex hominibus nascuntur: sapientiam que natura fingit humanam: velut arte cuiuspiam minus perfecti operis putaremus errasse. Non itaque nobis videri absurdum debet: ut quemadmodum in singulis quibusque gentibus que damus monstrum sint hominum: ita in vniuerso genere humano que damus monstrum sunt gentium. Quapropter ut istam questionem pedetentim cauteque concludamus: mire quidem de monstris omnibus definitum: aut illa aut alia que de quibusdam gentibus scripta sunt: omnino nulla sunt: aut si sunt: homines non sunt: aut ex adam sunt si homines sunt.

Quod vero et antipodas esse La. IX
 q fabulantur: homines a contraria parte terre vbi sol oritur quando occidit nobis aduersa pedibus nris calcare vestigia nulla ratione credendum est. Nec si vlla historica cognitione didicisse se affirmant: si quasi rationando coniectant: eo quod intra conuexa celi terra suspensa sit: eundemque locum mundus habeat: et ipsum et medium: et ex his opinantur alteram terre partem que infra est habitatio hominum carere non posse. Nec attendunt etiam si figura cognoscatur rotunda mundus esse credat siue aliquam rationem monstrat: non tamen esse potest: ut etiam ex illa parte ab aqua congerie nuda sit terra. Deinde etiam si nuda sit: neque hoc statim necesse est homines habeat: quoniam nullo modo scriptura ista mentis: que narratis preteritis facit fidem: eo quod et predicta complentur. Similiter absurdum est ut dicat aliquis homines ex hac in illa parte oceanum in mensitate traiecta nauigare: ac puenire potuisse: ut etiam illic ex vno illo primo homine generem institueret humanum. Quapropter inter illos tunc hominum populos: que septuaginta duas gentes: et totidem linguas colliguntur fuisse diuisas: quam si possumus inuenire illam in terris peregrinantem ciuitatem dei que usque ad diluuium arcasque producta est: atque in filiis noe per eorum beneficentiam preseruasse monstrat: maxime in maximo que appellatur sem: quoniam quidem iaphet ita beneficentem est in ciuitate filii sui domum habitaret

Enimvero et igitur series generationum ab ipso sem ut ipsa ostendat post diluuium ciuitatem dei sic etiam series generationum ab illo que appellatur seth ostendebat ante diluuium: propter hoc igitur scripta diuina cum terrenam ciuitatem in babilone: hoc est in confusione esse monstrasset: ad patriarcham sem recapitulando reuertitur: et orditur in de generationes usque ad abraam: commemorato etiam numero annorum quomodo quisque ad hanc serie pertinentem filium genuisset quomodoque vixisset: Vbi certe agnoscendum est quod ante promiseram ut appareat quare sit dictum de filiis heber nomen illius phalech: quod in diebus eius diuisa est terra. Quid enim aliud intelligendum est terram esse diuisam nisi diuersitatem linguarum? Omnis igitur ceteri filii sem: ad hanc rem non pertinentibus illi prenectitur in ordine generationum que possit ad abraam pueniri: sicut illi prenectebantur ante diluuium pro quos puenitur ad noe: generationibus que propagate sunt ex illo adam filio qui appellatur seth. Sic igitur incipit generationum ista contextio: et he generationes sem. Sem filius noe centum erat annorum cum genuit arfaxat scilicet anno post diluuium. Et vixit sem postquam genuit arfaxat quingentos annos: et genuit filios et filias et mortuus est. Sic exequitur ceteros dicens: quomodo quisque anno vite sue filium genuerit ad istam generationum ordinem pertinentem: qui prendit ad abraam: et quot annos postmodum vixerit: intinans eum filios filiasque genuisse: ut intelligamus vnde potuerit populi accrescere: ne in paucis qui commemorantur hominibus occupati pueriliter hesitemus: vnde tanta spacia terrarum atque regnorum repleri potuerint de genere sem: maxime propter assyriorum regnum: vni enim ille orientaliu diator: usque quaque populorum ingenti prosperitate regnauit et latissimum ac fundarissimum regnumque diuturno tempore ducere suis posteris propagauit. Sed nos ne diutius que oportet immoremur non quot annos quisque in ista generationum serie vixerit: sed quomodo anno vite sue genuerit filium: hoc ordine memorandum tantummodo ponimus: ut et numerum annorum a transacto diluuii usque ad abraam colligamus: et propter illa in quibus nos cogit necessitas immorari: breuiter alia cursum tangamus. Secundo igitur anno post diluuium sem cum esset centum annorum genuit arfaxat. Arfaxat autem cum esset centum triginta quatuor annorum genuit caynam. Qui cum esset centum triginta annorum genuit sala. Porro etiam ipse sala totidem annorum erat quoniam genuit heber. Centum vero et triginta et quattuor agebat annos heber cum genuit phalech: in cuius diebus diuisa est terra. Ipse autem phalech vixit centum triginta annos et genuit ragam. Et ragam centum et triginta duos et genuit seruch: et seruch centum

Gene. 10

Gene. 11

Arfaxat

*Quum homo sit nihil vniuersi deservit: et ut affirmat monro
 Quum hoc est parva dicitur susulam vno aliu vniuersi esse
 vniuersi: poli dicitur spectatorem 1. 50. 2. Vnde su libe
 7/ rap/ 17*

Anni a diluuii
ad abraam

Gene. 17 tū triginta et genuit nachor. Et nachor septua
ginta nouē: et genuit thara. Thara autē septua
ginta: et genuit abraam: quē postea de mutato
vocabulo vocauit abraam. Sūt itaq; anni a di
luuio vsq; ad abraā mille septuaginta et duo fm
vulgatā editionē: hē itē p̄tū. lxxij. In hebreis
autē codicib; longe pauciores ānos phibēt iue
niri: de quib; rōnem aut nullā aut difficillimaz
reddūt. Lū ḡ q̄rim; in illis septuaginta duab;
gentibus ciuitatē det: nō possumus affirmare
illo tpe q̄ erat illis labiū vnū. i. loquela vna. tūc
iā gen; hūanū alienatum fuisse a cultu veri dei
ita vt in solis istis ḡnationib; pietas vera rema
neret: q̄ descendunt de semine sem parfaxat et
tendūt ad abraā: h̄ ab illa supbia edificāde tur
ris vsq; ad celū qua ip̄ia significat elatio frena
apparuit ciuitas: h̄ est societas impioꝝ. Utrum
itaq; ante noe fuerit: an latuerit: an poti; vtra
q; p̄manserit pia. fm duobus filiis noe q̄ b̄ndi
cti sūt eo: tūq; posteris: impia dō in eo q̄ maledi
ctus est atq; ei; p̄genie vbi etiā exort; ē gigas
venator: p̄tra dñm nō ē diudicatio facilis. For
tassis etiā qd̄ p̄fecto credibilius est: et in filiis du
orum illoꝝ iā tūc anteq; babilonia cepisset isti
tuti: fuerūt p̄tēptores dei: et in filiis cham cultor
es dei vtrūq; tūc hoim gen; tris nūq; defuisse
credendū est. Siqdē et qm̄ dictū ē. Q̄s declina
uerūt simul iunies facti sūt nō ē q̄ faciat bonuz
nō ē vsq; ad vnū: in vtroq; psalmo vbi h̄ verba
sūt et hec legunt. Hōne cognoscēt oēs q̄ opant
iniq̄tatē: q̄ deuorāt plebem meā in cibo panis.
Erat ḡ etiā tūc p̄ls dei: vñ illud qd̄ dictū ē: nō ē
q̄ facit bonū: nō ē vsq; ad vnū: de filiis hoim di
ctū ē: nō de filiis dei. Hā p̄missus ē. De; de celo
prosperit sup filios hoim: vt videret si ē intelli
gens aut req̄rens deū. Ac deinde illa sbūctā q̄
oēs filios hoim. i. ad ciuitatē p̄tinentes q̄ viuūt
fm hoim et nō fm deū: reprobos cē demfat.

P̄s. 13

Ibidem.

Et abre; sic lingua vna cū La. XI.
q̄ cēt oim nō iō filij pestilentie defuef: nā
et an diluuiū vna erat lingua: et tñ oēs p̄

Gene. 7.

ter vnā nociusti domū deleri diluuiō meruef
ita qm̄ merito elationis ip̄terat; gētes linguarū
diuersitate punite atq; diuise sūt: et ciuitas im
pioꝝ p̄fusionis nomē accepit: h̄ ē appellata ē ba
bylon: nō defuit dom; heber vbi ea q̄ antea fuit
oim lingua remaneret. Uñ sic sup mēozauī cū
cepissent enūcerari filij sem: q̄ singuli gētes sin
gulas p̄crearūt: p̄m; ē cōmēozat; heber cuz sit
obnepos ip̄i: h̄ ē ab illo qm̄ inueniat exortus

Gene. 10

Quia ḡ in ei; familia remāsit h̄ lingua diuisis p
alijs liguas ceter; gētib;: q̄ lingua p̄s hūano
gūi nō imerito credit fuisse cōis: nō deiceps he
breā ē nūcupata. Tūc ei op; erat cā distigui ab

alijs linguis noie pprio: sic alie q̄ vocate sunt
noib; pprijs. Qm̄ autē erat vna nubi aliō q̄ hūa
na lingua vel hūana locutio vocabat; q̄ sola vniū
sum gen; hoim loq̄bat. Dixerit aliq; Si in di
ebus phalech filij heber diuisa ē fra p̄ liguas. i.
hoies q̄ tūc erāt i fra. et ei; noie poti; debuit ap
pellari lingua illa q̄ fuit oib; an cōis. Sz intelli
gēdū ē ip̄m heber p̄p̄ea tse nomē ip̄posuisse filio
suo vt vocaret phalech qd̄ interpretat diuisio: qz
tūc ei nat; ē: qm̄ p̄ liguas fra diuisa ē. i. ip̄o tpe vt
h̄ si t qd̄ dictū ē. In dieb; ei; diuisa ē fra. Hā nifi
adhuc heber viueret qm̄ lingua facta ē multitu
do: nō ex ei; noie nomē acciperet lingua: q̄ ap̄ illū
potuit p̄manere. Et iō credenda ē ip̄a fuisse p̄
ma illa cōis: qm̄ d̄ pena venit illa multiplicatio
mutatioq; linguaz: et vtiq; p̄ter hāc penā esse de
buit p̄ls dei. Hec frustra lingua istā: h̄ est quā te
nuit abraā. nec in oēs filios suos transmittē po
tuit: h̄ in eos tñ q̄ p̄pagari p̄ iacob: et insigni; at
q; eminenti; in dei p̄p̄m coalescētēs: dei testa
mēta et stirpē xp̄ih̄e potuerūt. Hec heber ip̄e
eamdem linguā in vniuersam p̄geniem suam
refudit h̄ in eā tñ cui; generatōes p̄ducunt ad
abraam. Quapropter etiā si nō euidenter ex
pressum est fuisse aliq̄d p̄ū genus hominū quā
do ab impijs babilonia condebat: nec ad h̄
valuit hec obscuritas vt querentis fraudaret:
sed potius vt exerceret intentio. Luz etiā legē
vnā fuisse linguā p̄mitus oim: et ante oēs filios
sem cōmendat heber: q̄uis ab illo q̄ntus oriat
et hebreā vocat linguā: quā patriarchaz et pro
phetaz nō solū in sermōib; suis: verū etiā in
lris sacris custodiuit auctoritas. P̄fecto itaq;
cū queritur in diuisione linguarū: vbi lingua
illa remanere potuerit que fuit ante cōmūnis
que sine vlla dubitatōe vbi remansit: nō ibi fu
it illa pena que facta est mutatiōe linguarū: qd̄
aliud occurrit nisi q̄ in huiusmodi gente remā
sit a cuius nomē nomē accepit: et hoc iusticie
gentis huius non parū apparuisse vcligium
q̄ cū alie gentes plecterētur mutatiōe lingua
rum: ad istam non peruenit tale suppliciu. Sed
si adhuc illud mouet: quomodo potuerunt sin
gulas gentes facere heber et filij eius phalech
si vna lingua permansit ambob;. Et certe vna
est hebreā gēs ex heber p̄pagata vsq; ad abra
am: et per eū demiceps donec magn; fieret po
pulus israel. Quō igit oēs filij qui cōmemora
ti sūt triū filioꝝ noe fecerunt singulas gentes:
si heber et phalech singulas non fecerunt: Mi
mirū illud est probabilius: q̄ gigas ille nērosb;
fecerit etiā ip̄e gentem suā: sed p̄pter excellen
tiā dñationis et corpis seorsū emuēnti; nō
ē vt maneat numer; septuaginta duorum gen;

Gene. 10

Ibidem.

Gene. 7.

Gene. 10

tiū atq; linguay. Phalech autē ppter ea cōme-
 morat: ē: nō q; gentē fecerit: nā eadē ipa ē eius
 gens hebreā eadēq; lingua: s; ppter tps iligne
 qd in dieb; cī terra diuisa est. Nec mouere nos
 debet: quō potuerit gigas nēroth ad illud tps
 etatis occurrere: q; babylon cōdita est: et p̄fusio
 facta linguay: atq; et hac diuisio gētū. Hō em̄
 q; heber sext; ē a noe: ille autē quart;: iō nō po-
 tuerūt ad idē tps puenire viuendo. Hoc em̄ cō-
 tigit cū plus viuerēt vbi pauciores sūt gñatio-
 nes: min; vbi plures: aut seruis nati essent vbi
 pauciores: maritius vbi plures. Sane intelli-
 gendū ē: qñ terra diuisa ē: nō solū iā natos fuis-
 se ceteros filios filioy noe: q; cōmemorant pa-
 tres gētū: s; etiā ei; etatis fuisse: vt iā vniuer-
 si familias haberēt suas: q; digne fuissent nomi-
 nib; gētū: vñ nequaquā putandū q; eo fuerint
 ordine geniti q; cōmēorati legunt. Alioqn duo
 decim filij iectan q; erat filius alii heber frat; pha-
 lech quō potuerūt iā gentes facere: si post pha-
 lech fr̄em suū iectan nat; est: sic post eū cōmēo-
 ratus est qñ qdē tpe q; natus ē phalech diuisa ē
 terra: Proinde intelligendū ē: pōtē quidē pha-
 lech noiari: s; lōge post fratrem suū iectan fuisse
 natū: cui; iectan duodecim filij tā grādes iā fa-
 milias haberēt: vt in linguas pprias diuidi pos-
 sent. Sic em̄ potuit prior cōmēorari q; erat eta-
 te posterior: quāmodū p̄us cōmēorati sūt
 ex tribus filijs noe: p̄creari filij iaphet q; erat mi-
 nimus eorū: deinde filij cham q; erat medi;: pos-
 tremo filij sem q; erat prim; et maxim;. Illay at
 gētū vocabula prim; manserūt: ita vt hodie ap-
 pareat vñ fuerit deriuata: sic ex assur assyrj: et
 ex heber hebrei: prim; tps veritate mutata s; ita
 vt vix homines doctissimi antiq̄ssimas histo-
 rias p̄scrutantes: nec oim; s; aliquantay ex istis
 origines gētū potuerūt regere. Hā q; ex filio
 cham q; vocabat mesraim egyptij p̄hibent; exor-
 titi: nulla hic resonat origo vocabuli: sic nec et hi
 opū q; dicunt ad euz filij cham p̄tinere: q; chus
 appellat; est. Et si oia considerent;: plura muta-
 ta q; manentia noiā apparent. La. XII.

Uncia videam; p̄ cursū ciuitatis dei et
 n; ab illo articulo tps q; fact; ē in p̄se abraā
 vñ incipit eē noticia ei; euidentior: et vbi
 clariora legūt; p̄missa diuina q; nūc i xpo videm;
 impleri. Sic q; sc̄ptura sancta indicatē didicim;
 i regione chaldeoy nat; ē abraā: q; fra ad regnū
 p̄tinebat assyrj. Apud chaldeos autē iā etiā
 tūc sup̄stitiōes ipie p̄ualebāt: quāmodū per
 ceteras gētes. Una igit; thare domus erat: de
 q; nat; ē abraā: in q; vni; veri dei cultus: et q̄ntuz
 credibile ē: in q; iā sola etiā hebreā lingua remā-
 serat: q̄uis et ipse sic iā manifestior dei p̄pls i egypto:

Abraha natus in regione chaldeoy

pro: ita in mesopotamia seruiffe dijs alienis le-
 su naue narrante refertur: ceteris ex p̄genie il-
 lius heber in linguas paulatim alias et in natio-
 nes alias posteris defluentib; Proinde sic per
 aquarū diluuiū vna dom; noe remāserat ad re-
 parandū gen; hūanū: sic in diluuiū multay su-
 p̄stitutionū p̄ vniuersū mūdū vna remāserat do-
 mus thare: in q; custodita ē pl̄tatio ciuitat; dei
 Deniq; sic illic enūeratis sup̄ gñatiōib; ab adā
 vsq; ad noe simul cū annoꝝ numeris: et exposi-
 ta diluuij causa: p̄iusq; deus incipet de arca fa-
 bricanda loqui ad noe dicit. Hec autē generatio-
 nes noe: ita et hic enūeratis generatiōibus ab
 illo q; est appellatus sem filio noe vsq; ad abraā
 deinde insignis articulis similiter ponit; vt di-
 catur: Hec sunt generationes thare. Thare ge-
 nuit abraā et nachor et aram: et arā genuit loth
 Et mortuus est aram coram thare patre suo in
 terra in qua nat; est in regione chaldeoy. Et sū-
 p̄serūt abraā et nachor: sibi vxores: nomen mu-
 lieris abraam sarai: et nomen mulieris nachor
 melcha filia aram. Iste aram pater melche fuit
 et pater iesche: que iescha creditur ipsa esse etiā
 sara vxor abrae. La. XIII.

Et inde narra; quāmodū thare cum
 suis regionē reliquerit chaldeoy et ve-
 nerit in mesopotamiā: et habitauerit in
 charra. Tacetur autem de vno filio eius: q; vo-
 cabatur nachor: tanquā eū non duxerit secum
 Nam ita narratur. Et sumpsit thare abraā filij
 suū: et loth filij arā filij filij sui: et sarai nurū suā
 vxorem abram filij sui: et duxit illos de regione
 chaldeoy vt iret in terram chanaan: et venit in
 charram et habitauit ibi. Hic hic nominatus
 est nachor: et vxor eius melcha. Sed inuenim;
 postea cū seruū suū mitteret abraam ad acci-
 piendam vxorem filio suo isaac: ita scriptū. Et
 accepit puer decē camelos de camelis domini
 sui: et de omnibus bonis domini sui secum: Et
 exurgens profectus est in mesopotamiā in ci-
 uitatem nachor. Iste et alijs sacre huius histo-
 rie testimonijs ostenditur etiam nachor frater
 abrae exisse de regione chaldeoy: sed desq; con-
 stituisse in mesopotamiā: vbi cum patre suo ha-
 bitauerat abraam. Cur ergo scriptura eum nō
 commemorauit: quando ex gente chaldeoy cum
 suis profectus est thare et habitauit i me-
 sotopamia: vbi non solum abraam filius eius
 verum etiam sara nurus eius et loth nepos ei;
 commemorantur q; eos duxerit secum. Cur pu-
 tamus: nisi forte q; a paterna et fraterna pieta-
 te desuerat: et superstitioni adhaeserat chalde-
 orum: et postea inde: siue penitendo: siue per-
 secutionē passus q; suspect; haberetur: et ipse

iosue. 24

Gene. 7.

Gene. 6.

Gene. 11.

Gene. 11.

Gen. 24.

Gene. 10

Gene. 11

Liber

Judith: 5 emigravit: In libro n. qui inscribitur iudith cum quereret holofernes hostis israelitarum: q. n. il- la gens est: vix aduersus ea bellandū fuisset: sic ei rēdit achior dux amonitarum. Audiat dñs n. verbū ex ore patris sui: et referat tibi vitā ē d. po- pulo q. bitar iuxta montanā hanc: et non exibat mendaciū de ore serui tui. Hec em. p. genes po- puli est chaldeorum et antea bitauerūt mesopota- mia: q. noluerūt seq. deos patrū suorum: q. fuerūt in terra chaldeorum gloriofi: s. declinauerūt d. via patrū suorum: et adorauerūt deū celi quē cogno- uerūt: et piecerūt eos a facie deorum suorum: et fuge- rūt in mesopotamiā: et bitauerūt ibi dies mul- tos. Dixitq. illis de. eorum vt exiret de habitatoe sua: et irēt in frā chanaā: et habitaret illic: et cetera q. narrat achior amonites. Tū manifestū ē do- mum thare p. secutionē passū fuisse a chaldeis p. vā pietate q. vñ. et ver. ab eis colebat deus.

La. XIII.

Thare

Gene. 11.

Et functo aut thare in mesopotamiā vbi vixisse phibet ducentos q. n. annos iā incipiūt indicari facte ad abraā. p. missio- nes dei: q. ita scptū est. Et fuerūt dies thare in charra q. n. q. et ducenti anni et mortu. ē in char- ra. Nō sic aut accipiendū est: q. si oēs hos dies ibi egerit: s. q. oēs dies vite sue q. fuerūt āni du- centi q. n. q. ibi cōplauerit: alioq. n. nesciret quot annos vixerit thare in charra: quoniā non le- gitur quoto anno vite sue in charra venerit: et absurdū est existimare in ista serie generatio- num vbi diligenter cōmēorat quot annosq. seq. vixerit: hui. solius numex. annorum vite nō com- mendatū esse mēorie. Qd. em. quorundā quos eadē scriptura cōmēorat tacent āni q. n. sūt in hoc ordine: in quoz. t. p. o. x. d. i. n. u. e. r. a. t. i. o. d. e. c. e. s. s. i. d. e. g. i. n. e. n. t. i. ū. et genitorū successioe p. teris. Iste at ordo q. dirigit ab adāz vsq. ad noe et inde vsq. ad abraā: sine nūero annorum vite sueneminem continet.

La. XV.

Gene. 12.

Et de fra tua: et de cognatiōe tua et do- mo patris tui: et cetera: nō q. hoc sequit in fine li- bri: s. etiā in rex gestaz. t. p. e. seq. existimandū ē. Erit q. p. e. s. i. t. a. ē. i. n. d. i. s. s. o. l. u. b. i. l. i. s. q. ū. s. t. i. o. Post h. em. x. b. a. d. e. t. q. ad abraā facta sūt: scptura sic loquit. Et exijt abraā quē ad modū locut. ē illi dñs: et abiit cū illo loth. Abraā aut erat q. n. q. et septua- ginta ānoz. cū exiret ex charra. Quō pōt h. ve- rū ēē: si post mortē patris sui exijt de charra: Luz em. ēē thare septuaginta ānoz sic sup. intima- tū ē genuit abraā. L. u. i. n. ū. e. r. o. a. d. d. i. t. s. e. p. t. u. a. g. i. n. t. a. q. n. q. ā. n. i. s. q. s. a. g. e. b. a. t. a. b. r. a. ā. q. n. e. g. r. e. s. s. ē. d. e. c. h. a. r. r. a. s. ū. t. a. n. n. i. c. e. n. t. ū. et q. draginta q. n. q. Lot igit

Abraha q. d. e. d. u. s. s. e. c. u. n. d. u. m. Ibidem.

annorum erat thare: q. n. exijt abraā de illa meso- potamie ciuitate. Agebat. n. annū etas. sue se- ptuagesimū q. n. t. u. ac p. hoc pater ei. q. cū septu- agesimo anno suo genuerat agebat vt dicitur ē centesimū et q. dragessimū et q. n. t. u. annū. Nō er- go inde post mortē patris. i. post ducentos q. n. q. annos quibus pater eius vixit egressus ē: sed annus de illo loco p. gressiois ei. q. n. i. p. s. e. p. t. u. a. g. e. s. i. m. u. s. q. n. t. u. s. e. r. a. t. p. r. o. c. u. l. d. u. b. i. o. p. r. i. s. e. i. u. s. q. cū septuagesimo suo anno genuerat: ceterisim. q. dragessimū q. n. t. u. s. fuisse colligif. Ac p. hoc intel- ligendū ē more suo scripturā redisse ad tps. qd. iā narratio illa trāsierat: sic supius cū filios filio- rum noe cōmēorasset: dixit illos fuisse i. linguis et in gentib. suis: et tū postea q. si hoc etiā in ordi- ne seq. ref. t. p. m. Et erat inqt. ois fra labiū vñz. et vox vna omnibus. Quō g. fm. suas gētes: et fm. suas linguas erāt: si vna erat oib. nisi q. ad il- lud qd. iā trāsierat recapitulando est reuerfa narratio. Sic g. et hic cū dicitur esset: et fuerit dies thare in charra q. n. q. et ducenti anni et mortu. ē thare in charra. Deinde scriptura redeūdo ad id qd. ideo p. ter miserat vt pus de thare id qd. in choatū fuerat compleret. et dixit inquit dñs ad abraā: exi de terra tua et cetera. Post q. dei verba subiungit. Et exijt abraā: quē ad modū locut. ē illi dñs: et abiit cū illo loth. Abraā aut erat q. n. q. et septuaginta annorum cū exijt ex charra. Tunc itaq. hoc factū ē q. n. p. ei. centesimū q. dragessi- mum et q. n. t. u. annū agebat etatis. Tūc em. fuit hui. septuagesim. et q. n. t. u. ann. Soluta est aut q. s. t. i. o. i. s. t. a. et aliter vt septuaginta q. n. q. āni abrae q. n. e. g. r. e. s. s. u. s. e. s. t. d. e. c. h. a. r. r. a. e. x. i. l. l. o. c. o. p. u. t. a. r. e. n. t. e. x. q. d. e. i. g. n. e. c. h. a. l. d. e. o. r. u. m. l. i. b. e. r. a. t. ē. n. o. e. x. q. n. a. t. ē. t. ū. q. t. ū. c. p. o. n. n. a. t. u. s. h. a. b. e. d. u. s. s. i. s. s. b. r. ū. s. s. t. e. p. h. a. n. u. s. i. n. a. c. t. i. b. a. p. l. o. r. u. cū ista narraret. de. inquit glorie apparuit abrae p. n. d. o. cū ēē in meso- potamia postq. habitaret in charra. Et ait ad illū Exi de terra tua et de cognatione tua: et de do- mo patris tui: et veni in terrā quā n. b. i. d. e. m. o. s. t. r. a. b. o. Scōm. h. e. c. x. b. a. s. t. e. p. h. a. n. i. n. o. p. o. s. t. m. o. r. t. ē. p. r. i. s. e. i. u. s. l. o. c. u. t. u. s. ē. d. e. a. b. r. a. e. q. v. i. t. q. i. n. c. h. a. r. r. a. m. o. r. t. u. ē. v. b. i. cū illo et ipse fili. habitauit: s. p. u. s. q. b. i. t. a. r. e. t. i. n. e. a. d. e. c. i. u. i. t. a. t. e. i. ā. t. ū. cū ēē i. m. e. s. o. p. o. t. a. m. i. a. Jam g. exierat a chaldeis. Qd. itaq. adiungit stephanus: tūc abraā egressus ē de terra chal- deorum et habitauit in charra: nō demōstrat q. sit factū postea q. locut. ē illi de. Neq. em. post il- la dei verba egressus est de terra chaldeorum: cū dicat ei locutū deū ēē in mesopotamia: s. ad to- tū illud tps. p. inet qd. ait: tūc. i. e. x. q. u. o. e. g. r. e. s. s. u. s. e. s. t. a. c. h. a. l. d. e. i. s. et habitauit in charra. Itē qd. se- quitur: et inde postq. mortu. est pater ei. collo- cauit illū in terra hac in qua vos nūc bitatis et

Gene. 11.

Gene. 11.

Gene. 11.

Gene. 12.

Act. 7.

Gene. 12.

Act. 7.

Asia
Europa
Africa

patres vestri: nō ait postq̄ mortu⁹ ē p̄ ei⁹ exiit
de charra: s̄ inde postq̄ mortuus est pater eius
hic enī collocavit: intelligendū est igit̄ locutum
deū fuisse cū abraā cū eēt in mesopotamia pri-
usq̄ habitaret i charra: s̄ cū in charrā puenisse
cū patre retento apud se p̄cepto dei: r̄ inde ex-
iisse septuagesimo r̄ q̄nto suo: patris aut̄ sui cē-
tesimo quadragesimo q̄nto anno. Lococatio
nem dō ei⁹ in terra chanaan nō p̄fectioneꝝ de
charra postq̄ mortē patris ei⁹ factā eē dicit: qz
iā mortuus erat pater ei⁹: qm̄ emit terrā cui⁹ ibi
iā sue rei cepit eē possessōr: Ad aut̄ iā in meso-
potamia p̄stituro: hoc est iā egresso de fra chal-
dene. s̄ deoꝝ dixit de⁹. Exi de terra tua: r̄ de cognatōe
tua: r̄ de domo p̄ris tui: nō vt corp⁹ inde eijcēt
qđ iā fecerat: s̄ vt aiaz auelleret d̄: Nō em̄ exi-
erat inde aīo s̄ spe redeūdi r̄ desiderio teneba-
tur: que sp̄s et desiderii deo iubente ac iuuan-
te r̄ illo obediente fuerat āputanda. Nō sane i
credibilis existat̄ cuz postea secut⁹ eēt nachor
patre suū: nīc abraā p̄ceptū dñi iplēuisse: vt cuz
sara cōiuge sua r̄ loth filio fratris sui exiret de
charra.

La. XVI.

Am cōsiderāde sūt p̄missiones dei facte
i ad abraā: In his n. aptiora dei nfi iesu
xp̄i: hoc est dei veri oracula apparere ce-
perūt de p̄loꝝ pioꝝ quē p̄phetica p̄nunciavit
auctas: hax p̄ma ita legit̄. Et dixit dñs ad abra-
am. Exi de fra tua: r̄ de cognatōe tua: et de do-
mo p̄ris tui: r̄ vade i terrā quā tibi demōstrauero:
r̄ faciā te in gentē magnā: r̄ benedicā te: et
magnificabo nomē tuū: r̄ eris benedict⁹: et be-
nedicā b̄ndicentes te: r̄ maledicā maledicētes
te: r̄ benedicent̄ i te oēs tribus terre. Aduertē
dū est igit̄ duas res p̄missas abrae: vnā scz qz ter-
ram chanaan possessurū fuerat semen eius: qđ
significat̄ vbi dicit̄ est. Et de in terrā quā tibi
demōstrauero: r̄ faciā te in gentē magnā: aliā
dō longe p̄stantiorē nō de carnali sed de spiri-
tali semine: p̄ qđ p̄ est nō vni⁹ gentis israelitice
s̄ oim̄ gentiū q̄ fidei ei⁹ vestigia cōsequunt̄: qđ
p̄mitti cepit his d̄bis: r̄ benedicent̄ in te om̄es
trib⁹ terre. Hāc p̄missionē factā arbitrat̄ cuse-
bius septuagesimo q̄nto anno etatis abrae: tā-
q̄ moꝝ vt facta est de charra exierit abraā: qm̄
sc̄pture p̄tradici nō pōt vbi legit̄. Abraaz erat
q̄nqz r̄ septuaginta annoꝝ cuz exiit de charra.
S̄ si eo anno facta est ista p̄missio: iāz vtiqz in
charra cū p̄e suo demorabat̄ abraā. Neqz em̄
inde exire possit: nisi pus ibi habitasset. Nūqđ
nā ergo p̄tradici stephano dicenti: de glorie
appuit abrae p̄i nō cū eēt in mesopotamia p̄-
usq̄ habitaret in charra: S̄ intelligenduz est:
qz eodē āno facta sunt oīa: r̄ dei p̄missio āre q̄ i

missio abrae p̄i

charra habitaret abraā r̄ i charra habitatio ei⁹
r̄ inde p̄fectio: nō solū qz eusebi⁹ in chronicis
ab anno hui⁹ p̄missionis cōputat r̄ oñdit post q̄
ducentos r̄ triginta ānos exitū eē de egypto
qm̄ lex data est: verū etiam quia id cōmemorat
apostolus paulus.

La. XVII.

Et idē t̄pus eminentia regna erant gē-
p rium in quibus terrigenaz ciuitas: hoc
est societas hoim̄ s̄m̄ hominē viuentiuz
subdominatu angeloz de serotoꝝ insignius ex-
cellebat: regna videlicet tria sycionioꝝ: egyptoꝝ:
assyrioꝝ. Sed assyrioꝝ multo erat potē-
tius atqz sublimius. Nā rex ille Ninus belī fili⁹
excepta india: vniuerse asie p̄los subiugauit
rat. Asiam vero dico: non illam p̄tē q̄ hui⁹ ma-
ioris asie vna prouincia est: s̄ eā que vniuerſa
asia nuncupat̄: quā qđā in alterā duaz pleriqz
aut̄ in tertiā toti⁹ orbis p̄tes posuerunt: vt sunt
oēs: asia: europa: r̄ africa: qđ nōnulli equali di-
uisione fecerūt. Namqz ista que asia nuncupat̄ a
meridie p̄ orientē vsqz in septētrione in puenit
europa vero a septētrione vsqz ad occidentē
atqz inde africa ab occidentē vsqz ad meridē
Unde vidētur orbē dimidiū due tenere: eu-
ropa r̄ africa: aliud dō dimidiū sola asia. S̄ iō
ille due p̄tes facte sūt: qz inter vtramqz ab oce-
ano ingredit̄: quicquid aquaz terras interlu-
it r̄ ab hoc mare magnū nobis facit. Quapro-
pter si in duas partes orbē diuidas orientis r̄
occidentis: alia erit in vna: in altera vero euro-
pa r̄ africa. Quāobrem vni⁹ triū regnoꝝ que
tunc precellebant regnū: scz sycionioꝝ nō erat
sub assyrijs quia i europa erat. Egyptioꝝ aut̄
quō eis nō subiacebat a quibus tota asia tene-
batur: solis indis vt phibet̄ excepti. In assyria
igit̄ p̄ualucrat dñat̄ ip̄ie ciuitas: h̄ caput erat
illa babilon: cui⁹ terrigene ciuitatis nomē ap-
tissimū ē: i. p̄fusio. Ibi aut̄ ninus regnabat post
mortē p̄ris sui belī: qđ p̄m̄ illic regnauerat sexa-
ginta q̄nqz annos. Fili⁹ dō ei⁹ ninus qđ defūcto
p̄e successit in regnū: q̄nquaginta duos regna-
uit ānos: r̄ habebat in regno quadraginta tres
ānos qm̄ nat⁹ ē abraā: qđ erat ānus circiter mille-
sim⁹ ducentēsim⁹ ante conditā romā: veluti al-
terā in occidentē babiloniā.

La. XVIII.

gressus ē q̄ abraā de charra septuagesi-
mo q̄nto āno etatis sue: cētesimo āt q̄dra-
gesimo q̄nto p̄ris sui: cū loth filio fr̄is sui
r̄ sara cōiuge sua: r̄ prexit in terrā chanaan et p̄-
uenit vsqz ad sychē vbi rursus accepit diuinuz
oraculū: de quo ita scriptū est. Et apparuit dñs
abrae: r̄ dixit illi: Semini tuo dabo terrā hanc.
Nihil hic de illo semine ei p̄missū est in qđ p̄ fact⁹
est oim̄ gentiū: s̄ de illo solo de quo p̄ est vnus

6

p Er
idē
re In b ca.
yult aug.
q tpe p̄mis
siois facte
p̄mo abrae
excelebant
tria reg. scz
egyptioꝝ.
qd erat āt
q̄nqz. qđ ice
pu i tpe sa-
ruch apud
q̄s p̄mo re-
gnauit 307
nes. Assy-
rioꝝ. qđ ice
p̄t tpe na-
chor vbi p̄-
mo reguit
bel⁹ Sycio-
nioꝝ. vbi p̄-
mo reguit e-
giale. Re-
gnū egypti
oz cū eēt in
asia. quā si
bi totā sub-
iugant. ce-
cepta idē
min⁹ fil⁹ be-
li erat s̄ re-
gno assyrio-
rū. s̄ nō ro-
gnū sycioni-
oꝝ. qz nō in
asia sed eu-
ropa erat.
Sycionia
em̄ q̄ regia
lea qđā ps
grece erat.
b Quā qđ
dā in alterā
re. Nota qz
dicit qđā dī
uisisse orbē
i tres p̄tes.
qđā i duas
p̄tes sic an-
testat Sa-
lusti⁹ in iu-
gurbino
magis ap i
p̄bas illos
qđ diuiserūt
i duas par-
tes orientis
occidentis
Quare autē
ps occidentē
diuidit assi-

*regna pp
abraha
eminētia*

ene. s̄

bidem.

ene. s̄

Liber

gnat aug. israhelice gentis. Ab hoc em semine terra illa rones ppter possessa est. La. XIX.

quo abrahā egressus est supmā

Deinde edificato ibi altari: et inuocato deo abraaz pfectus est inde: et habitauit in heremo: atq; inde ire in egyptū famis necessitate cōpulsus est: ubi vxorē suam dixit sororē suā nihil mentit. Erat em et hoc qz propinq erat sanguie: sic etiā loth eadē ppinq rate cū fris ciuse et filios fr ei edict. Itaq; vxorez tacuit nō negauit: iugis tuendā pudicitia cōmittens deo: et hūanas insidias cauens: vt homo: qm si piculū quantū cauere poterat nō caueret: magis tēptaret deū qz speraret in deo. De qua re ptra calūniantē faustū manicheum multa dixim. Deniq; factū est: qd de dño p̄sūpsit abrahā. Nā pharao rex egypti qui eā sibi vxorem acceperat: graui afflicto marito reddidit. Ubi absit vt credamus alieno concubitu fuisse pollutā: qz multo est credibilis hoc pharaonē facere afflictionib magnis nō fuisse pmissum.

La. XX.

Reuerso igit abrahā ex egypto in locū yf venerat: tūc loth fratris filius ab illo in terrā sodomoz salua caritate discessit. Diuites quippe facti erāt: pastoresq; mltos pecoz hēceperant: quibus inter se rixantib: eomō familiarū suaz pugnante discordiā vitauerunt. Poterat qz hinc vt sūthūana et inf ipsos aliqua rixa cōsurgere. Proinde hoc malū p̄cauentis abrahā verba ista sūt ad loth. Non sit rixa inter me et te: et inter pastores meos: et pastores tuos: qz hoies nos fratres sum. Nōne ecce tota terra ante est: Discede a me. Si tu i sinistra: ego in dextrā: vel si tu in dextrā ego in sinistra: ihinc fortassis effecta est inter homies pacifica p̄suetudo vt qn terrenoz aliqd p̄ciendū est: maior diuidat: minor eligat. La. XXI.

Mouit iunz

Am g d i g r e s s i e n t s e p a r a t i m q u o s h a b i t a r e t a b r a a et loth necessitate sustentande famelic: nō seditate discordie: et abrahā i terra chanaan: loth aut esset in sodomis: oraculo tertio dñs dixit ad abraaz. Respiciens oculis tuis vide a loco in quo nūc tu es ad aquilonē et africanū et orientē: et mare: qz oēm terrā quā tu vides tibi dabo et semini tuo vsq; in seculū: et faciā semen tuū tanquā harenā terre. Si p̄t alis quis dinumerare harenā terre: et semen tuū dinūceris: et in latitudine ei: qz tibi dabo eaz. In hac p̄missione vtrū sit etiā illa qua pater factus est oīm gētiū: nō euident apper. P̄t em videri ad hoc p̄tinerē: et faciā semen tuū tanquā harenā terre: qd ea locutiōe dictū ē quā greci dicūt hypbolen: qz vtiq; tropica ē non p̄pua. Quo iū

mō vt ceteris tropis vti solere sc̄pturaz nullū qd eā didicit ambigit. Iste aut tropus i. modus locutiōis sit: qn id qd dicitur lōge ē apli qd qd deo dicto significat. Quis em nō videat qd sit incōpabilis amplior harenē nūer qz p̄t eē oīm hoim ab ipso adā vsq; ad terminū seculi. Quāto g magis qz semē abrae: nō solū qd p̄tinet ad israhelicas gentē: verū etiā qd est et futurū ē: fm imitationē fidei toto orbe terraz in oib gētib: Qd semē scz abrae in cōpationē mltitudinis ipioz p̄fecto in paucis est: qz quis et ipi pauci faciāt innūcrabilem multitudinē suā qz significata est fm hypbolen pharenā frē. Sane ista multitudo qz p̄mittitur abrae: nō deo est innūcrabilis: s̄ hoibus: deo aut nec harena terre. Proinde qz nō tantū gens israhelica: s̄ vniuersū semen abraeybi est expressa p̄missio: nō fm carnē: s̄ fm sp̄m plurimoz filioz: qz gruenā harenē multitudinē cōparat: p̄t hic intelligi vt iterē pus facta p̄missio. Sz iō dixim qz nō euidenter appeat: qz et illius gentis vniū multitudinē: qz fm carnē nata est ex abraā: p̄t i nepotes iacob intm creuit vt pene oīes ptes orbis ipeuerit. Et iō potuit et ipa fm hypbolen harenē multitudinē cōpari qz et hec sola innūera ē hoī mltitudo: terrā certe illā solā significatā qz appellata est chanaā nemo ambigit. Sz qd dictū ē. Tibi dabo eā et semini tuo vsq; in seculū p̄t mouere nōnullos si vsq; in seculū intelligat in eternū. Si aut in seculū h loco sic accipiāt quādamoduz fidelitatem in itū futuri seculi a fine p̄ntis ordiri: nihil eos mouebit: qz si expulsi sūt israhelites d hieo solūmis: manent tū in alijs ciuitatib terre chanaā: et vsq; in finē manebūt: et vniuersa terra illa cū xpianis inhabitat: etiam ipsum semē est abrae.

La. XXII

De responso p̄missiois accepto migravit abrahā: et mansit in alio eiusdē terre loco: i iuxta quercū mambre qz erat ebion. Deinde ab hostib qz sodomis irruerāt: cū qui qz reges aduersus quattuor bellū gererēt: Et victis sodomis: etiā loth captus eēt: liberauit eū abrahā adductis secū in p̄tū trecētū decē et octo vernaculis suis: et victoriā fecit de regib sodomoz: nihilq; spolioz auferre voluit: cū rex cui vicerat obtulisset. Sz plane tūc benedictus est melchisedech qz erat sacerdos dei excelsi: de qz in ep̄la qz inscribit ad hebreos: quā plures apostoli pauli eē dicūt: qdā x̄o negat: multa et magna conscripta sūt: Ibi quippe p̄mū apparuit sacrificiū qd nūc xpianis offert deo toto orbe terraz: impletq; illud qd longe post hoc factū per prophetā dicitur ad xpm: qz fuerat adhuc venturus in carnē. Tu es sacerdos in eternū fm ordine

Quo abrahā liberavit loth

melchisedech: Ho: s: fm ordinez aaron: qui or-
do fuerat auferendus: illucentibus rebus
q illis ymbus pnotabant. La. XXIII.

me: 15 **E**t tunc factu e vbu dñi ad abraā in visu
Qui cu ei ptectione: mercedeq pmit-
teret valde mltā: ille de posteritate sol-
licito qndā eliezer vnaclū suū futuz sibi dixit
herede: pnuoqz illi pmissus e heres: nō ille v-
nacul: s: q de ipō abraā fuerat exitur: rursus qz
s: men innumerabile n̄ sicut harena s: sicut
stelle celi: vbi mibi magis videtur pmissa po-
steritas celesti felicitate sublimis. Itā qntuz ad
multitudinē p̄ner: qd sūt stelle celi ad harenā
s: n̄ qz s: itā cōpationē intm eē similitē dicat:
in qntū etiā stelle dīstari nō valēt: Quia nec
oēs eas videri posse credēdū ē: nā qnto qz s:
curius ituef: tāto plures videt. Qñ tacerime
cernētib' aliqs occultas eē merito estiat: excep-
tis eis siderib' q in alia pte orbis a nobremo-
tissima ori: t occide p̄hibent. Postremo q̄cun-
qz vnuersū stellaz nūqz cōp̄hendisse t p̄cip̄s-
se iactant sic arat: vel eudoxi: vel siq alij s: eos
lib: i hui' p̄tēnt auētas: hic sane illa snia ponit
cui' apō meminit pp̄ dei grām cōmēdendā.
Credidit abraā deo t deputatū ē illi ad iusticiā
ne circūcisio gloriaret: gētesqz incircūcisas ad
fidē xp̄i nollet admitti. Hoc ei qñ factū ē: vt cre-
denti abrae deputaret fides ad iusticiā: nōduz
fuerat circūcisus. La. XXIII.

15 **I**n eodē visu cū loqrē ei de' etiā h ait ad
illū: Ego de' q te eduxi de regione chal-
deoz: vt dem tibi frā hāc vt heres ei' sis.
Ubi cū infrogasset abraā fm qd sciret q heres
ei' erit: dixit illi de'. Accipe mibi iuuentā trimā
t caprā trimā: t arietē trimū: t turturē t colum-
bā. Accepit aut ille h oia: t diuisit illa media: et
posuit ea p̄tra faciē alter: alteri. Aues aut non
diuisit: t descenderūt sic sc̄ptū ē: aues: t sedēt
sup corpa q diuisa erāt: t confedit illis abraā:
Circa solis aut occasū pauor irruit sup abraā:
t ecce timor tenebrosus magn' icidit ei: t dictū
ē ad abraā: Sciēdo scias: qz pegrinuz erit semē
tuū in fra nō pp̄ria: t in seruitutē redigēt eos:
t affligēt eos qdringētis ānis: gentē aut cui ser-
tuerint iudicabo ego. Post hec vō exhibūt hinc
cū supellectili mltā. Tu aut ibis ad p̄tes tuos
cū pace: nutrit' in senecta bona. Quarta vō ge-
neratiōe p̄uertēt se huc. Hōdū em̄ i pleta s̄ pec-
cata amoroz vsqz adhuc. Lū aut iaz sol erat
ad occasū facta ē flāma: t ecce fornax fumabū-
da t lāpades ignis q p̄rāserūt p̄ media diuisa
illa. In die illa disposuit dñs de' testamētū ad
abraā dicens: Semini tuo dabo frā hanc: a flu-
mine egypti: vsqz ad flumen magnū eufraten:

ceneos: t cenezeos: t cethmoneos: t cethceos:
t pherezeos: t raphalm: t amorreos: t chana-
neos: t eueos: et gergeseos: t hiebuscos. Hec
oia in visu facta diuinit' atqz dicta sūt de qbus
singulis enucleate differere longū ē: t intenti-
onē opis hui' excedit. Qd q̄ satis ē nosse debe-
mus: postea q̄ dictū ē credidisse abraā deo t de-
putatū eē illi ad iusticiā: nō eū in fide defecisse:
vt diceret: dñator dñe fm qd scia: q heres eius
ero. Terre q̄pe illi' p̄missa erat hereditas: nō
em̄ ait: vñ scia qñ adhuc nō crederet: s: ait scdm
qd scia: vt ei rei quā crediderat aliq̄ similitudo
adhiberet q̄ ei' modus agnosceret. Sic nō est
virginis marie diffidentia: q̄ ait: Quō fiet istd
qm̄ virū nō cognosco: Qd em̄ futurū eē certa
erat: modū q̄ fieret inq̄rebat. Et h cū quesisset
audiuit: Spūs sanct' supueniet in te: t virt' al-
tissimi obūbrabit tibi. Deniqz et hic similitudo
data ē tribus aialibus iuuentia: capra: t ariete:
t duab' volucrib' turture et colūba: vt scdm h
futurū sciret: qd futuz eē iā nō abigeret. Siue
q̄ p̄iuencā significata sit plebs posita s̄ i iugo
legis: p̄ caprā eadē plebs etiā peccatrix futura
parietē eadē plebs etiā regnarura: q̄ aialia pro-
pterea trima dicunt: qz cū sint insignes articu-
li tpm ab adā vsqz ad noe: t inde vsqz ad abraā
t inde vsqz ad dauid q̄ reprobato saule p̄mus i
regno gētis israelitice ē dñs volūtate fundat':
in h ordine tertio q̄ tendit ex abraā vsqz ad da-
uid tanqz tertiā etatē gerēs ille p̄ls adoleuit: si-
ue aliqd aliud cōuenientius ista significet: nlo
tñ mō dubitaueri spirituales in ea typos p̄figu-
ratos additamēto turturis t colūba. Et iō di-
ctū ē: Aues aut nō diuisit: qm̄ carnales inter se
diuidunt: spirituales aut nullo mō: siue a nego-
tiosis cōuersationib' hoim se remoueat sic tur-
tur: siue inter illas degat sic colūba. vtrags tam̄
auis ē simplex t innoxia: significās t in illo isra-
elitico p̄p̄o cui fra illa danda erat: futuros indi-
uiduos filios p̄missōis t heredes regni i eter-
na felicitate m̄afuros. Aues aut descēdentes
sup corpa q̄ diuisa erāt: nō boni aliqd s̄ spiritus
indicāt aer' hui': passū qndā suū de carnaliuz
diuisiōe q̄rētes. Qd aut illis p̄sedit abraā signi-
ficat etiā inter illas carnaliū diuisiōes sp̄iales
eē nōnullos veros vsqz in finē seculi pseueratu-
ros fideles. Et circa solis occasū q̄ pauor irruit
in abraā: t timor tenebrosus magn': significat
circa hui' seculi finē magnā p̄turbationē ac tri-
bulationē futurā fidelīū: de q̄ dñs dixit in euan-
gelio. Erit em̄ tūc tribulatio magna: q̄lis non
fuit ab initio. Qd vero dictū ē ad abraā: sciēdo
scies qz pegrinū erit semē tuū in fra nō pp̄ria: t
in seruitutē redigēt eos t affligēt eos qdringē-

Luce. 1.

*Quinta
Capra
Aries
Turtur
colūba*

Gen. 15.

*Key p̄stā ited
diz andet ab 20*

Gene. 15.

Mat. 24

Gene. 15.

52

*No quo p̄stā p̄mū 4/13 in quarta
gnatōz p̄mūmē*

†

tis annis: de iplo israel q fuerat in egypto ser-
uitur aprissime pberatu e. Ho q in eade ser-
uitute sub egyptijs affligetib qdringetos an-
nos ille pls fuerat pactur: s in ipis qdringeti
anis pnuciatu e hoc futuru. **Qu**eadmodu eniz
Scriptu est de thare pfe abrae: t fuerut dies tha-
re in charra qnq et ducenti ani: non qz ibi oes
acti sut: s qz ibi copleti sut: ita et h ppterca inf-
positu e: et in seruitute rediget eos et affligent
eos qdringentis anis: qm iste nuerus in eadez
afflictioe coplet e: no qz ibi yniuersus pfect e.
Quadringenti sane dicunt ani ppr nueri ple-
nitudine: quis aliqnto amplius sint. siue ex h
tpe coputent q ista pmittebant abrae: siue ex
q nar est isaac ppter semen abrae: de q ista p-
dicunt. **Com**putant n sic sup ia dixim ab an-
no septuagesimo t qnto abrae qm ad eu facta
est pma pmissio vsq ad exitu israel ex egypto
qdringeti t triginta ani: quoz apls ita memit.

Gen. 12

Gal. 3

Gene. 15

Gene. 16

Hoc aut inqt testamentu cofirmatu a deo q p-
qdringentos t triginta anos facta e lex: no in fir-
mat ad euacuanda pmissione. **Pa** q isti qdringe-
ti t triginta ani: qdringenti poterat nucupari
qz no sut multo ampli. **Qu**anto magis cu aliqt
ia ex ista nuro prerissent: qm illa in visu demo-
strata t dicta sut abrae: vel qm isaac nar e cete-
nario pfi suo a pma pmissioe post viginti qnq
anos cu ia ex istis qdringentis t triginta qdri-
genti t qnq remanerit: qd deus qdringentos
voluit noiare: t cetera q sequunt in xbis pnuciantis
dei: null dubitauerit ad israeliticu populu
ptinere. **Q**u vo aduigif. **L**u aut sol erat
ad occasu flama sacra e: t ecce forna: fumabu-
da t lapades ignis q traserut p media diuisa il-
la: significat ia i fine seculi p igne iudicados ee
carnales. **S**icut em afflictio ciuitatis dei qual
antea nuq fuit q sub antipso futura sperat: si-
gnificat tenebroso tiorre abrae circa solis occa-
su: id e ppinquate ia fine seculi: sic ad solis oc-
casu i ad ipm ia fine seculi significat isto igne of-
es iudicij dirimēs carnales p igne saluados: t i
igne danados. **D**e ino testametu factu ad abra-
am fra chanaa ppre manifestat: t noi at in ea
yndeciz gētes a flumie egypti vsq ad flumen
magnu eufrate. **H**o ga flumie magno egypti:
h e nilo: s a puo qd diuidit inf egyptu t palesti-
nam: vbi e ciuitas rhinocozuta. **L**a. XXV.

Am hinc tpa psequunt filioz abraeyni
i de agar ancilla: alteri de fara libera: s
quib in libro supiore ia dixim. **Q**u aut
attinet ad re gesta nullo mo e iserendu de hac
p cubina crimē abrae. **T**ius e ca qpe ad gene-
randā ple: no ad explendā libidinez: nec insul-
tano: s pon obediēs piugi q sue sterilitati cre-

didit ee solatiu: si secundu ancille vtet qm na-
tura no poterat volutate faceret suu: t eoire
q die apls similiter. **E**t vir no hz potestate cor-
pous sui s mulier: vtens mulier ad paricndum
ex altera: qd no poterat ex seipa. **N**ulla e hic ca-
pido lasciuie: nulla neqcie turpitudō. **A**d vtos-
re ca pls ancilla marito tradit: a marito causa
pls accipit: ab vtroq no culpe luxus: s natu-
refructus exquirt. **D**eniq cu ancilla grauida
dne sterili supbiret: t h fara suspitioe muliebri
viro pon iputaret: etiā ibi demonstrat abra-
am no se amatoz seruū: s liberū fuisse genito-
re: t in agar fare piugi pudicitia custodisse: nec
volutate sua: s volutate illi ipluisse: accepisse
nec petisse: accepisse nec desisse: seminaisse nec
amasse. **A**it em: **E**cce ancilla tua i manib tuis
vtete ea quō tibi placuerit. **Q** virū virilit vtē-
tē femis piuge tēpanter: ancilla obtempanter:
nulla intemperanter. **L**a. XXVI.

Post hec natus est hyfmabel ex agar i q
putari possit impletu qd ei pmissu fue-
rat: cu sibi vernaculu suu adoptare vo-
lisset dicere deo. **H**o erit heres tu: s q etiet
de te: ille erit heres tu. **H**oc s pmissu ne in an-
cille filio putaret impletu: ia cu eet anoz nonagi-
ta t noue apparuit ei de: t dixit illi. **E**go su de:
place in cōspectu meo: t esto sine querela: t po-
nam testamentu meū inter me t inter te: t im-
plebo te valde. **E**t pcidit abraā in facie sua: t lo-
cut est illi de dicēs. **E**cce ego t ecce testamen-
tum meū tecū: t eris pf multitudinis gennū: t
no appellabit adhuc nomē tuuz abra: s erit no-
men tuū abraā: qz p em multaz gentiuz posui
te: t augebo te valde: t ponā te in gentes: t re-
ges ex te exibūt: t statuā testamētū meū inter
me t te: t inter semē tuū post te in generatōes
eoz in testamentū eternū vt sim tibi deus: t se-
mini tuo post te. **E**t dabo tibi t semini tuo post
te terrā in qua incola es: oēm terrā chanaan in
possessionē eternā: t ero illi de. **E**t dixit de ad
abraā. **T**u aut testamentū meū pseruabis: tu
t semen tuū post te in generatōes suas. **E**t h e
testamentū meū qd pseruabitis inter me t vos
t inter semen tuū post te in generatōes suas.
Circūcidet oē ym masculinū t circūcidemini in
carne pceptū yfi: t erit in signū testamenti
inter me t vos. **E**t puer octo diez circūcidet: et
ym oē masculinū in pgenies yfas. **V**ernacu-
lus t emptici ab oi filio alienigena q no est de
semine tuo: circūcisione circūcidet: t vernacu-
lus dom tue t emptici. **E**t erit testamentum
meū in carne yfa in testamentū eternū. **E**t q
no fuerit circūcisus mascul^o q no circūcidet car-
nē pputū sui octauo die: interibis gĩa illa de se-

1. Cor. 7

Gene. 16

Gene. 17

Abinaz Sara Agur

nerē ei qz testamētū meū dissipauit. Et dixit
deus ad abraā. Saraī vxor tua nō appellabitur
nomen ei⁹ saraī. s̄ sara erit nomen eius. Bene
dicā aut̄ illā. et dabo tibi ex ea filiū et benedicā
illū. et erit in natiōes. et reges gētiū ex eo erūt
cnc. 17 Et prociat abraā sup faciē suā. et risit. Et dixit
in aīo suo dicens. Si mihi centū ānos hñti nas
ceat fili⁹. et si sara annoz nonaginta p̄iet. Dixit
aut̄ abraā ad deū. Hysimabel hic viuat in spe
ctu tuo. Dixit aut̄ de⁹ ad abraā. Ita ecce sara
vxor tua pariet tibi filiū. et vocabis nomē eius
isaac. et statuā testamētū meū ad illū. in testamē
tū eternū. vt sim illi deus et semini ei⁹ post illū.
De hysimabel aut̄. ecce audiui te. ecce bñdixi
eū et amplificabo et multiplicabo illū valde. du
odecim gentes generabit. et dabo illū in gentē
magnā. Testamētū aut̄ meū statuā ad isaac.
quē pariet tibi sara in tpe h̄ ad annū sequentē.
Hic aptiora p̄missa sūt de vocatiōe gētiū isaac
id ē in filio p̄missiōis. q̄ significat grā nō nā. qz
de sene et anu sterili p̄mittit fili⁹. Quis ei et na
turalē p̄creatiōis ex cursū deus opef vbi tñ eui
dens op⁹ dei ē vitata. et cessante nā. ibi euidētī⁹
intelligit grā. Et qz h̄ nō p̄gnationē s̄ p̄ regna
tionē futurā erat. iō nūc impata ē circūcisio. qñ
de sara p̄missus ē fili⁹. et qz oēs nō solū filios. ve
rūt etiā seruos. v̄naculos et empticios circūcidi
iuber. ad oēs istā grām p̄tinere testat. Quid ei
aliud circūcisio significat q̄ vetustate exura na
turā renouatā. Et qd aliud q̄ xpm octau⁹ dies
q̄ hebdomada cōpleta h̄ ē post sabbatū resurre
xit. Parentū mutanē et noīa. oīa resonāt noui
tatē. et in testamēto v̄si obūbratū intelligit noui
tū. Quid ē em̄ qd dicit testamētū vet⁹. nisi occul
tatio noui. Et qd ē aliud qd dicit nouū. nisi veteri
reuelatio. Risus abrae exultatio ē gratulanti
nō irriso diffident. Verba q̄ ei⁹ illa in aīo suo
si mihi centū ānos hñti nasceat fili⁹. et si sara āno
rū nonaginta p̄iet. nō sūt dubitant. s̄ admirā
tis. Si quē v̄o mouet qd dictū ē. et dabo tibi et se
mini tuo post te terrā in q̄ tu incolas. oēs ter
ram chanaā in possessionē eternā. quō accipia
tur ipletū. siue adhuc expectet iplendū. cū pos
sessio q̄cunqz frena etna cuilibet genti esse nō
possit. sciat eternū a nostris interpretari qd gre
ci appellant Aeonion. qd a seculo deriuatū est
Aeon q̄ppe grece seculū nūcupat. s̄ nō sunt au
silarini h̄ dicere seculare. ne longe in aliud mī
terēt sensū. Secularia q̄ppe dicunt multa q̄ i h̄
seculo sic agūt. vt breui etiā tpe trāseāt. Aeonion
aut̄ qd dicit. aut nō h̄z finē. aut vsqz in hui⁹ seclū tē
ditur finē. La. XXVII.

Temp̄t mouere. quō intelligi opteat.
q̄d h̄c dictū ē. Abascul⁹ q̄ nō circūcider

cnc. 17

carnē p̄putij sui octauo die. interibit aīa illa de
genere suo. qz testamētū meū dissipauit. Cuz
hec nulla culpa sit puuli cui⁹ dixit aīam p̄curā.
nec ip̄e dissipauerit testamētū dei. s̄ maiores q̄
eū circūcidere nō curarūt. nisi qz etiā puul. nō
fm̄ sue vite p̄prietatē. s̄ fm̄ cōem generis hūa
ni originē oēs in illo vno testamētū dei disti
pauerūt. in q̄ oēs peccauerūt. Multa q̄ppe ap
pellant testamēta dei exceptis illis duob⁹ ma
gnis veterē et nouo. qd licet cuiqz legendo co
gnoscere. Testamētū aut̄ primū qd factū est
ad hominē p̄mū. p̄fecto illud ē. Quā die ederi
tis morte moriemini. Quā sc̄ptū est in libro qui
ecclesiasticus appellat. Quis caro sic vestis vete
rascet. Testatū ḡ est a seculo morte mori eos q̄
transgrediunt p̄cepta dei. Cū em̄ lex euidētior
postea data sit. et dicat apls. Ubi aut̄ nō est lex.
nec p̄uaricatio. quo pacto qd legi i psalmo ve
rum ē. p̄uaricatores estiaui oēs peccatores fre
ni qz oēs legis alicui⁹ p̄uaricate sūt rei. q̄ aliq̄
peccato tenent obstricti. Quobrem si etiā puu
li qd vera fides h̄z nascunt. nō p̄prie s̄ origina
liter peccatores. vñ illis grām temissiois pecca
toz necessariā confitemur. p̄fecto eo mō q̄ sūt
p̄ctōres. etiā p̄uaricatores legis illi⁹ q̄ in parad
iso data est agnoscunt. vt verū sit vtrūqz qd scri
ptū ē. et p̄uaricatores estiaui oēs p̄ctōres terre.
et vbi lex nō est. nec p̄uaricatio. Ac p̄ hoc qz cir
cūcisio signū regeneratiōis fuit. nō imerito p̄
uulū p̄pter originale peccatū quo p̄mū dei dis
sipatū est testamētū generatio disperdet. nisi
regeneratio liberet. Sed intelligenda sūt hec
dina verba. tanqz dictū sit. Qui nō fuerit rege
nerat⁹ interibit aīa illa de genere eius. qz testa
mētū meū dissipauit. qñ in adā cū oibus etiāz
ip̄e peccauit. Si em̄ dixisset qz hoc testamētū
meū dissipauit. nō nisi de ista circūcisione intel
ligi cogeret. Nunc vero qm̄ nō exp̄ssit cuiusmo
di testamētū puulus dissipauerit. libez ē intelli
gere de illo testamento dictū. cui⁹ dissipatio p̄
timere possit ad paruulū. Si aut̄ quisqz hoc nō
nisi de ista circūcisione dictū esse contendit. qd
in ea testamētū dei qui nō est circūcisus disti
pauerit paruulus. querat locutionis aliquem
modū quo nō absurde possit intelligi. ideo disti
passe testamētū. quia licet nō ab illo. tñ in illo ē
dissipatū. Verū sic qz aiaduertēdū est nlla i se
negligentia sua iuste interire incircūcisū aīam
puuli nisi originalis obligatiōe pcti. La. XX.

Acta igit p̄missiōe tā magna. VIII.
f tanqz dilucida ad abraā. cui euidētissi
me dictum est. patrem multarū gentiūz
posui te. et augebo te valde. et ponam te in gen
tes. et reges exhibūt ex te. et dabo tibi ex sara fili

53

Gene. 2.

Ecci. 14.

Rom. 4.
Ps. 18.

Ibidem.
Rom. 4.

Gene. 17.
Rom. 4.

um: et benedicā illū: et erit in nationes: et reges
 gentiū ex eo erūt. Quā pmissione nūc in xpo
 cernimus reddi: ex illo deinceps illi iuges nō
 vocant in scripturis sicut ārea vocabant abraz
 et sara: s̄ sic nos eos ab initio vocauim: qm̄ sic
 iam vocant ab oibus abraā et sara. Cur autē mu
 ratū sit nomen abrae reddita ē ratio: qz patres
 inquit multarū gentiū posuit. Hoc ḡ significa
 re intelligendū ē abraā. Abram xō qd̄ ante vo
 cabat: interpretat pater excelsus. De noie autē
 mutato sare nō est reddita ratio. S̄ sic aiunt q̄
 scripserūt interpretationes noim hebreorū q̄ his
 lris sacris continent: sara interpretat pnceps
 mea. Sara autē virtus. Uñ sc̄ptū est in eplā ad
 hebreos. Fide et ipa sara virtutē accepit ad emi
 sionē feminis. Ambo autē senes erant: sic sc̄ptu
 ra testat: s̄ illa etiā sterilis et liquoze mēstruo iā
 destitura: ppter qd̄ iā parere nō posset: etiā si
 sterilis nō fuisset. Porro si femina ita sit proue
 ctioris etatis: vt ei solita mulierū adhuc suant:
 de iuvene parere pōt: de seniore nō pōt: quīs
 adhuc possit ille senex: s̄ de adolecētula gigne
 re. Sicut abraā post mortē sare de cethura po
 suit: quia viuīdā eius inuenit etatē. Hoc ḡ ē qd̄
 mirā cōmendat apls: et ad hoc dicit abrae iā su
 isse corpus emortuū: qm̄ nō ex oi semia: s̄ ex ea
 cui eēt adhuc aliqd̄ pariendi t̄pus extremū ge
 nerare: ipse in illa etate adhuc posset. Ad aliqd̄
 em̄ emortuū corp̄ ei⁹ intelligere debem⁹ nō ad
 oia. Itā senectus viui nō iā cadauer est mortui
 Quis etiā sic solui soleat ista q̄stio: qd̄ de cethu
 ra postea genuit abraā: quia donum gignēdi q̄
 a dño accepit etiā post obitū mansit vxoris. S̄
 ppter ea mihi videt̄ illa quā secuti sumus hui⁹
 questionis solutio p̄ferenda: qz centenari⁹ qui
 dem senex: s̄ ipis n̄si de nulla pōt semia gigne
 re: nō tunc quidē qm̄ adhuc tā diu viuebant: vt
 centū anni nondū facerent hominem decrepi
 te senectus.

La. XXIX.
Item deus apparuit abrae ad quercum
 mambze in tribus viris: quos dubitādū
 nō ē āgelos fuisse. Quis qd̄ ex istis inuenit
 eis fuisse dñm xpm̄: afferentes euz etiā ante in
 dumentū carnis fuisse visibilē. **Esse quidē dñe**
ptatis inuisibilis in corp̄alis icō mutabilisq; na
turē sine vlla sui mutatiōe etiā mortalib⁹ aspe
ctibus apparere: nō p̄ id qd̄ est: s̄ p̄ aliqd̄ qd̄ sibi
subditū ē. Quid autē illi subditū nō ē: Verum
tamen si ppter ea confit̄ māt hoz triū aliq̄c̄ fu
isse xpm̄: qz euz tres vidisset ad dñm singularit̄
est locut⁹: sic eim̄ scriptū ē. Et ecce tres viri sta
bant sup̄ eū: et videns procurrit obuias illis ab
ostio tabernaculi sui: et adorauit sup̄ terrā. et di
xit. Domine si inueni gratiā ante te: et cetera

cur nō etiā illud aduertunt: duos ex eis vni
 se vt sodomite delerent: cū adhuc abraam ad
 vñū loqueret dñm appellans: et intercedēs: ne
 simul iustū cū impio in sodomis pderet. Illos
 autē duos sic suscepit loth vt etiā ipse in colloq̄o
 suo cū illis singulariter dñm appellaret. Itā euz
 eis pluraliter dixisset. Ecce dñi declinate in do
 mū pueri v̄ri: et cetera q̄ ibi dicunt: postea tamē
 ita legit. Et tenuerūt angeli manū ei⁹ et manū
 vxoris ei⁹: et manus duarū filiarū ei⁹ eo qd̄ dñs pe
 ceret illi. Et factū est mox vt eduxerunt illū so
 ras: dixerūt: saluā fac aiām tuā: ne respexeris re
 tro: nec steteris in tota regione: in mōte saluūz
 te fac: ne qm̄ cōphendaris: dixit autē loth ad il
 los. O dñe: quia inuenit puer tu⁹ misericor
 diam ante te: et q̄ sequunt. Deinde post hec ver
 ba singulariter illi r̄ndit dñs: cū in duob⁹ ange
 lis eēt dicens. Ecce misertus sum faciem tuā:
 et cetera. Unde multo est credibilis qz abra
 am in tribus et loth in duob⁹ viris dñm agno
 scerant: cui p̄ singularē nūmex loq̄bant: etiā
 cū eos hoies eēt arbitrarent. Neq; cū aliaz ob
 eam sic eos susceperūt: vt tāq; mortalib⁹ et hūa
 na refectione indigentib⁹ ministraret. S̄ erat
 p̄fecto aliqd̄ q̄ ita excelebāt: licet tanq; hoies:
 vt in eis eēt dñm: sic eēt aslolet in p̄bens: bi qui
 hospitalitatē illis exhibebant: dubitare nō pos
 sent: atq; iō et ipos aliq̄ pluraliter: vt dños: ali
 quādo singulariter: vt in eis dñm āpellabant.
 Angelos autē fuisse sc̄ptura testat: nec solū in b̄
 genesis libro: vbi hec gesta narrat: verū etiā
 in eplā ad hebreos: vbi cū hospitalitas lauda
 retur: per hanc etiam inquit quidam nescien
 tes hospitio receperūt angelos. Per illos igit
 tres viros: cū rursus filius isaac de sara p̄mit
 teret abrae diuinitus datū est etiā tale risu vt
 diceret: abraā erit in magnā gentem et multarū
 et benedicent in eo oēs gentes terre. Et h̄ duo
 illa breuissime plenissimeq; p̄missa sunt: Sc̄ns
 ist̄ ael fm̄ carnem: et omnes gentes fm̄ fidem.
La. XXX.
Post hanc p̄missionē liberato de so
 domis loth et veniente igneo imbre d̄
 celo: tota illa regio impie ciuitatis in cinerem
 versa est: vbi supra in masculos in tantā cōsue
 tudinē cōualue: ant: quantā leges solēt alio: ū
 factoz p̄bere licentiā. **Dez et hoc eoz sup̄licū**
specimen futuri iudicij diuini sunt. Itā ad quid
ptinet: qd̄ prohibiti sūt q̄ liberabant ab āgelis
retrospicere: nisi qz nō est animo redeundū ad
vetere vitā: qua p̄ gratiā regenerationis exui
mur: si vñmū iudicij euadere cogitamus: De
niq; vxor loth vbi respexit remensur: et in salem
conuersa est: omibus fideibus quod dā s̄ sunt cō

Apparuit abrae ad quercum

10-20 dumentum: quo sapiant aliqd vnde illud caues
atur exemplū. Inde rursus abraā fecit in gera
ris apud regē ciuitatis illud abimelech quod i
egypto de coniuge fecerat ei qz intacta similis
reddita ē. Tūc sane abraam obiurganti se regi
cur tacuisset vxorem: forozemqz dixisset: aperi
ens qd timuerit: etiā hoc addidit: et em vere so
roz mea est de patre: s̄ nō de matre: qz de patre
suo foroz erat abrae: de quo propinqua ei⁹ erat
Tante autē pulchritudinis fuit vt etiam in illa
etate posset adamari. La. XXXI.

11-21 **P**ost hec natus est abrae fm̄ promissio
nez dei: de fara filius: eūqz noiauit isaac
qd̄ interpretatur risus. Riserat em̄ r̄ pf
quando ei promissus est admirans in gaudio:
riserat et mater: quando per illos tres viros
iterum promissus est: dubitans in gaudio: quā
uis exprobrante angelo qz risus ille etiā si gau
dij fuit: tamen plene fidei non fuit: Post ab eo
dem angelo in fide etiā confirmata ē. Ex hoc
ergo puer nomen accepit. Nā qz risus ille non
ad irridendum oprobriuz: sed ad celebranduz
gaudium pertinebat: nato isaac: et eo nomine
vocado: fara monstrauit. Hic quippe. Risus mi
hi fecit deus: quicumqz em̄ audierit congaude
bit mihi. Sed post aliquantuz tempus ancilla
de domo eijcitur cū filio suo: et duo illa fm̄ apo
stolum testamenta significantur vetus et no
uum: vbi fara illius superne hierusalem hoc est
ciuitatis dei figuram gerit. La. XXXII.

12-22 **I**ter hec que omnia cōmemorare nimis
longū est: temptat abraam de imolan
do dilectissimo filio suo isaac: vt pia ei⁹
obedientia pbaret: seculis in noticiā pferēda
nō deo: Neqz em̄ omnis ē culpāda temptatio:
quia r̄ gratulanda est qua fit pbatio. Et plerū
qz aliter anim⁹ human⁹ sibipst̄ innotescere nō
pōt. nisi vires suas sibi nō verbo: sed expimen
to temptatione quodāmodo interrogante res
pondeat: vbi si dei mun⁹ agnouerit: tūc pius ē
tunc solidat̄ firmitate gratis: nō inflat̄ inanita
te iactantia. Nunq̄ sane crederet abraā qz vi
ctimis deus delectaret̄ humanis: q̄uis diuino
intonante p̄cepto obediendū sit: nō disputādū
yerūtū abraam cōfestim filii cū fuisset imolat⁹
resurrecturū credidisse laudand⁹ est. Dixerat
nāqz illi deus: cū de ancilla r̄ filio ei⁹ foroz eijcē
dis volūtate cōiugis nollēt implere: in isaac vo
cabif tibi semen. Et certe ibi sequit̄ ac dicit̄. Fi
lium autē ancille hui⁹ in magnā gētē faciā qz se
men tuum est. Quō ergo dictū est: in isaac vo
cabif tibi semen: cū r̄ hysmaelem de⁹ semen ei⁹
vocauerit. Exponēs autē apostol⁹ qd̄ sit in isaac
vocabif tibi semen: id est in q̄t nō qui filij carnis

bi filij dei s̄ filij p̄missionis deputant̄ in semine.
Ac p̄ hoc filij p̄missionis vt sint semen abrae: in
isaac vocant̄: hoc est in christū vocāte gfa con
gregant̄. Hanc ergo p̄missionē pater pius fide
liter tenens: quia p̄ hunc optebat impleri quēz
deus iubebat occidi: nō hesitauit: qz sibi reddi
poterat imolatus: q̄ dari poterat nō speratus:
Sic intellectū est r̄ in epistola ad hebreos: r̄ sic
expositum. Fide inq̄t p̄cessit abraam in isaac r̄
pratus: r̄ vniciū obtulit q̄ p̄missiones suscepit:
ad quē dictū est: in isaac vocabif tibi semen: co
gitans qz r̄ ex mortuis excitare pōt deus. Pro
inde addidit. Pro hoc etiā eum r̄ in similitudi
nem adduxit. Qui⁹ similitudinē: nisi illi⁹ de q̄ di
cit idem ap̄s. Qui⁹ pp̄rio filio nō pepcit s̄ p̄ no
bis omnibus tradidit illū: Propterea r̄ isaac: si
cui dñs crucē suā: ita sibi ligna ad victimē locuz
q̄bus fuerat imponēdus ipse portauit. Postre
mo qz isaac occidit nō optebat: postea q̄ ē pater
eum ferire p̄hibitus: q̄s erat ille aries: quo im
molato impletū ē significatiuo sanguine sacrifi
ciū: Rempe qm̄ eum vidit abraā cornib⁹ in fruti
ce tenebat. Quis ergo illo figurabat: nisi iesus
x̄ps anteq̄ imolaret̄ spinis iudaicis coronatus
Sed diuina p̄ angelū verba potius audiamus.
Hic quippe scriptura. Et extendit abraā manū su
am sumere macherā: vt occideret filiiū suū. Et
vocauit illū angelus dñi de celo r̄ dixit: Abraā
Ille autē dixit: Ecce ego. Et dixit. Ne iniicias
manū tuā sup̄ puerū: neqz facias illi qcq̄. Hic
enī sciuit quia times deū tuū: r̄ nō pepcisti filio
tuo dilecto pp̄ter me. Hunc sciuit dictū est: id ē
nunc sciri feci. Neqz em̄ hoc nō dū sciebat deus
Deind̄ ariete illo imolato p̄ isaac filio suo: voca
uit vt legit̄ abraā nomē loci illi⁹: dñs vidit: vt di
catur hodie in mōte dñs apparuit. Sicut dictū
est nunc sciuit: p̄ eo qd̄ est nunc sciri feci: ita hic
dñs vidit: p̄ eo qd̄ est dñs apparuit: hoc est vidē
ri se fecit. Et vocauit angelus dñi abraam sc̄do
de celo dicēs. Per memetip̄m iurauit dicit dñs:
propter qd̄ fecisti verbū hoc: r̄ nō pepcisti filio
tuo dilecto propter me: nisi b̄ndicens b̄ndicam
tibi: r̄ multiplicans multiplicabo semen tuum
sicut stellas celi: r̄ tanq̄ arenā que est iuxta la
bium maris: r̄ hereditate possidebit semē tuuz
ciuitates aduersarioz suoz: r̄ b̄ndicent̄ i semi
ne tuo oēs gētes fr̄e: qz obaudisti vocē meaz: s̄
mō ē illa d̄ vocatiōe gētū in semine abrae p̄ ho
locustū q̄ significat̄ ē x̄ps: etiā iuratiōe dei fir
mata promissio. Sepe em̄ promiserat sed nun
q̄ iurauerat. Quid autē est dei veri veracis
qz iuratiō: nisi p̄missi confirmatio r̄ infidelū
quidā increpatio: Post hec fara mortua ē cen
tesimo et vicesimo et septimo anno vite sue

10-20
11-21
12-22
Gene 22
Gene 21
Gene 23

Heb. 11.

Roma 8

Gene 22

Ibidem

Gene 23

Oblatio p̄ imolato abrahe filij sui = p̄ x̄p̄m

centesimo aut et tricesimo septimo viri sui: De
 cem quippe annis ea precebat etate: sicut ipse qua
 Gene. 17 do sibi ex illa promissus est filius: Si mihi anno
 rum centum nasceretur filius: et si Sara annorum nonaginta
 puer: Tunc emit ager abraham: in quo sepeliunt tyro
 rem: Tunc in narratione stephani in terra illa
 est collocatus: quoniam cepit tibi esse possessor: post mor
 te: scilicet: prioris sui: qui colligit ante biennium fuisse de
 functus. **Ca. XXXIII.**

Deinde rebecca neptez nachor patris sui
 cum annorum quadraginta esset isaac duxit uxorem:
 centesimo scilicet et quadragesimo anno vite patris
 sui: tricennio post mortem matris sue. Ut autem illa du
 ceret: quoniam ab eis parte in mesopotamia seruus mis
 sus est: quod aliud demonstratum est: cum eidem seruo di
 citur abraham: **Gene. 24** pone manum tuam sub femore meo: et
 adiurabo te per dominum deum celi et dominum terre ut non
 sumas filio meo isaac uxorem de filiabus chanaan:
 ortu nisi dominum deum celi et dominum terre in carne que ex
 illo femore traxerat fuisse venturum: Quod hec
 qua sunt pronuntiata iudicia veritatis que compleri
 videmus in christo: **Ca. XXXIII.**

Gene. 25 Quid autem sibi vult que abraham post mortem
 sare cethura duxit uxorem: Ubi absit ut in
 continentiam suspicemur: presertim in illa etate
 et in illa fidei sanctitate: An adhuc precandi fi
 lii quebantur: cum iam deo permittente tanta multipli
 catio filiorum ex isaac et stellis celi et harenam terre si
 de probatissima teneretur: Sed profecto si agar et
 bysmael doctore apostolo significauerunt carnales
 veteris testamenti: cur non etiam cethura et filii
 eius significent carnales que se ad testamentum
 nouum existimant pertinere: Ambe quippe et uxores a
 brahe et concubine sunt appellate: Sara vero nunquam
 dicta est abrahe concubina sed uxor: tamen: Nam et qua
 Gene. 16 do data est agar abrahe: ita scriptum est: Et apprehen
 dit sara uxorem abrahe agar egyptiam ancilla sua
 post decem annos que habitauerat abraham in terra
 chanaan: et dedit eam abrahe viro suo uxorem: De ce
 thura autem qua post obitum sare accepit sic legitur
Gene. 25 Adiciens autem abraham sumpsit uxorem: cui nomen
 cethura: Ecce ambe dicuntur uxores abrahe: am
 be porro concubine fuisse reperiunt: postea dicite
Gene. 25 te scriptura: Dedit autem abraham omnem censum suum
 isaac filio suo: et filiis concubinarum suarum dedit abra
 ham dona: et diuisit eos ab isaac filio suo adhuc se
 uiuio: ad orientem in terra orientis: Hinc igitur nonnulla
 munera filii concubinarum in plaga orientis: si non
 puenient ad regnum promissum: nec heretici: nec
 iudei carnales: quoniam propter isaac nullus est heres: et qui
 non filii carnis sed filii dei: sed filii promissionis depu
 tantur in semine: de quo dictum est: In isaac vos
Gene. 21 cabitur tibi semen: Neque enim video cur etiam ce
 thura post uxoris mortem ducta: nisi propter hunc

sterium dicta sit concubina: Sed quisquis hec si
 vult in istis significacionibus accipere: non calumnet
 abrahe: Quid enim si et hoc pulsum est: extra hereti
 cos futuros secundarum aduersarios nuptia
 rum: ut in ipso patre multarum gentium post obitum
 coniugis iter coniugari demonstraret non esse pecca
 tum: Et mortuus est abraham cum esset annorum cen
 tum septuaginta quatuor: Annorum igitur septuaginta quatuor
 quibus isaac filium dereliquit: quem centenarius genuit.
Gene. 25

Item ex hoc quemadmodum per **Ca. XXXV**
 posteros abrahe ciuitatis dei percurrat
 terra videamus: A primo igitur anno vite
 isaac usque ad sexagesimum quo ei nati sunt filii: il
 lud memorabile est quod cum illi deum roganti ut pa
 reret uxorem eius que sterilis erat: concessisset dominus
 quod petebat atque haberet illa concipere: gestiebat
 gemini adhuc in utero eius inclusi: Quam mole
 stia cum angere: dominum interrogauit: accepitque re
 sponsum: **Ibidem** Due gentes in utero tuo sunt: et duo
 populi de ventre tuo separabuntur: et populus
 populum superabit: et maior seruiet minori: Quod pau
 lus apostolus magnam vult intelligi gratie do
 cumentum: quia non dum illis natis nec aliquid agen
 tibus boni seu mali sine ullis bonis meritis eli
 gitur minor: maiore reprobato: quoniam procul
 dubio quantum attinet ad originale peccatum am
 bo pares erant: quantum autem ad proprium nullius
 eorum ulli erat: Sed nunc de hac re dicere aliquid
 latius instituti operis ratio non sinit: vnde et in alijs
 iam multa diximus: Quod autem dictum est: ma
 ior seruiet minori: nemo sane nostrorum alter in
 tellexit: que maiore partem iudeorum: minori populo
 christiano seruiturum: Et reuera quis in gente hy
 dumorum que nata est de maiore: cui duo nomi
 na erant: nam et esau vocabatur et edom: vnde hy
 dumorum hoc videri possit impletum: quoniam postea su
 peranda fuerat a populo qui ortus est ex mino
 re: id est israelitico: cuius fuerat futura subiecta
 tamen in aliquid maius intentam fuisse istam pro
 phetiam: qua dictum est: populus populum super
 abit: et maior seruiet minori: conuenientius cre
 ditur: Et quid est hoc nisi quod in iudeis et christiani
 euidenter impletur. **Ca. XXXVI.**

Recipit etiam isaac oraculum tale quale
 aliquotiens pater eius acceperat: De
 quo oraculo sic scriptum est: Facta est autem fames super
 terram: et abiit isaac ad abimelech regem philistinorum: et gerens
 appuuit ad illi dominus et dixit: Noli descende in egyptum
 habita autem in terra quam tibi dixeram: et incole in
 terra hac: et ego ero tecum et benedicam te: Tibi
 enim et semini tuo dabo eam: et statuam iuramentum meum
 quod iuravi abrahe patri tuo
 et multiplicabo seminem tuum tanquam stellas celi: et da

Gene. 29 **Gene. 25**

Gene. 26

Gene. 26

Apparuit d. sp. ysaac p. m.
 et b. d. m. p. p. q. 29

bo semini tuo omnē terrā hanc: et bñdicent in se-
mine tuo omnes gentes terre: p eo q obaudi-
uit abraam pater tuus vocē meā: et custodiuit
pcepta mea: et mandata mea: et iustificationes
meas: et legitima mea. Iste patriarcha nec vxorē
habet aliam nec aliquā concubinam: sed
posteritate duorum geminorum ex vno concubitu
procreatorum contentus fuit. Timuit sane etiā
ipse piculum de pulcritudine coniugis cū habi-
taret inter alienos: fecitq qd pater vt eam so-
rorem diceret: raceretq vxorem. Erat enim ei
ppinqua: et paterno et materno sanguine: s̄ eti-
am ipsa ab alienigenis cognito q vxor eius ec̄t
mansit intacta. Nec ideo tñ istū patri eius pfer-
re debemus: quia iste nullā feminā pter vnā cō-
iugem nouerat. Erant enim proculdubio pater-
ne fidei et obedientie merita potiora: intantum
vt ppter illum dicat deus: huic se facere bona
que fecit. Bñdicent inquit in semine tuo om-
nes gentes terre: pro eo q obaudiuit abraā pa-
ter tuus vocem meam: et custodiuit pcepta mea
et mandata mea: et iustificationes meas: et legi-
tima mea. Et alio rursus oraculo. Ego sum in-
quit deus abraam patris tui: noli timere: tecū
enim sum: et benedixi te et multiplicabo semen tu-
um ppter abraam patrē tuū. Ut intelligamus
q̄ caste abraā fecerit: quod hominibus impudi-
cis et nequitie sue de scripturis sanctis patrocini-
a req̄rentib⁹ videt fecisse libidine. Deinde
vt etiā hoc nouerim⁹: nō ex bonis singulis inf-
se hoies cōpare: s̄ in vno q̄ cōsideremus vniū
sa. Fieri enim pōt vt hēat aliqd in vita et morib⁹:
q̄ sp̄iā quo super aliū: idq̄ sit longe prestabil⁹ q̄
est illud vnde ab alio supat. Ac p hoc solo de iue-
roq̄ iudicio: cū p̄tinentia cōiugio pferat: meli-
or tñ est homo fidelis cōiugatus: q̄ cōtinens i-
fidelis. S; cōtinens infidelis hō nō solū minus
laudand⁹ ē: q; se p̄tinet dū nō credat: verū etiā
multo magis vituperandus: quia nō credit cū
se contineat. Constituamus ḡ ambos bonos:
etiā sic profecto melior ē cōiugatus fidelissim⁹
et obedientissimus deo: q̄ cōtinens minoris fi-
dei: minorisq̄ obediētē. Si vero paria sint ce-
tera: continentē cōiugato pferre quis ambi-
gat.

Ca. XXXVII

Uo igitur isaac filius esau et iacob pariter
crescunt. Primatus maioris transfun-
ditur in minorem ex pacto et placito inter illos:
eo q lenticulā quē cibū minor parauerat: ma-
ior immoderatus cōcupiuit: eoq̄ p̄cio p̄moge-
nita sua: fratri iuratione interposita vendidit.
Ubi discimus in vscendo nō cūbigenere: sed
audivitate immodesta quemq̄ culpandum. Se-
ne-27 nescit isaac: eiusq̄ oculis p̄ senectam visus au-

fertur. Vult benedicere filiū maiorem: et p illo
nesciens benedicit minorem: p fratre maiore q
erat pilosus se patris manib⁹ supponentē: bēdi-
nis sibi pelliculis coaptatis: velut aliena pecca-
ta portatē. Iste dolus iacob ne putaret fraudu-
lentus dolus: et in eo magne rei mysteriū q̄re-
retur supius dixit scriptura. Et erat esau hō sci-
ens venari agrestis: iacob autē hō simplex habi-
tans domū. Hoc n̄t quidā interpretati sūt sine do-
lo. Sive autē sine dolo: siue simplex: siue potius
sine fictione dicat qd est grece Aploos: quis
est in ista bñdictione p̄cipienda dol⁹ hois sine do-
lo? Quis est dolus simplicis: q̄ fictio nō menti-
tis: nisi p̄fundū mysteriū veritatis? Ipsa autē
benedictio qualis est? Ecce iquit odor filij mei
tanq̄ odor agri pleni quē benedixit dñs. Et det
tibi dñs de rore celi: et de vbertate terre: multi-
tudinē frumenti et vini: et seruiāt tibi gētes: et
adorent te p̄ncipes: et fias dñs fratris tui et ad-
orabit te filij p̄ris tui. Qui maledixerit te: ma-
ledictus erit: et qui benedixerit te benedictio-
nibus repleat. Benedictio igit iacob: p̄dicatio
xpi est in oibus gentibus. Hoc factio igit lex et
propheta est isaac. Et p os iudeorum xps ab il-
la benedictōe velut a nesciente: q; in ea ab eis ip-
se nescit. Odore nomis xpi: sicut ager mund⁹
impletur: eius est benedictio de rore celi: hoc
est de verbo pluuiā dinoz: et de vbertate fre:
hoc est de congregatiōe p̄loz: eius est et multi-
tudo frumenti et vini: hoc ē multitudo quā col-
ligit frumentū et vinū in sacramento corpis et
sanguinis eius. Ei seruiūt gentes: ipm adorāt
p̄ncipes. Ipsē ē dñs fratris sui q; plus ei⁹ dñat
iudeis. Ipsū adorāt filij p̄ris eius: s̄ ē filij ab rae
fm fidē: q; et ipse filius ē abrae fm carnē. Ipm
q̄ maledixerit maledict⁹: et q̄ benedixerit bñ-
dictus ē. Xps in quaz n̄t etiā ex ore iudeorum q̄
uis errantiū: s̄ tñ legem prophetasq̄ cyp̄tantiū
benedictis: id ē veraciter dicit: et ali⁹ bñdici pu-
taē q̄ ab eis errantib⁹ expectat. Ecce bñdictionē
promissam petente maiore expauescit isaac: et
aliū pro alio se benedixisse agnoscit. Diratur:
et q̄ nā ille sit p̄ctat: nec tñ se deceptū ē cō-
queritur: imo cōfestim reuelato sibi int⁹ in cor-
de magno sacramento deuirat indignationez
cōfirmat benedictionē. Quis ḡ inquit venat⁹
ē mibi venationē: et intulit mibi: et manduca-
ui ex omnibus antequā tu venires: et benedixi
eū: et sit benedictus? Quis nō hic maledictionē
poti⁹ expectaret irati: si hec nō supna inspirati-
one: s̄ terreno more gererent? Res gestas: s̄
propheticas gestas: in terra s̄ celitus: phoies s̄
diuinit⁹. Si excutiant singula tātis fecūda my-
sterijs: mltā sūt iplenda volumia: s̄ huic operi

Gen. 27.

p̄ bñdictionē
Jacob

Jacob mittit in mesopotamiam...

modus moderate imponendus: nos in alia se- stinare cōpellit. La. XXXVIII. Itē iacob a parentibus in mesopota- mia ut ibi ducat vxorē. Patris mitem- tis hec verba sunt: Nō accipies vxores ex filiab' chananeoꝝ: surgens fuge in mesopo- tamia in domū barthuel patris matris tue: et su- me tibi inde vxorē de filiab' laban fratris matris tue. De' autē me' bñdicat me: et augeat te: et mlti- plicet te: et eris in pgregatōes gentiū: et det tibi bñdictionē abraā patris tui: et tibi et semī tuo: post te: ut heres fias terre incolat' tui quā de- dit deus abraā. Sic itā intelligim' segregatū se- men iacob ab alto semie isaac qđ factū ē p esau- Gene. 27. Qui em̄ dictū ē: in isaac vocabit' tibi semen: pri- nens utiq; semē ad ciuitatē dei: sepatū ē ide ali- ud semē abrae qđ erat in ancille filio: qđ futurū erat in filiis cethure. Sed adhuc erat ābiuguū de duob' geminis filiis isaac: an ad vtrūq; an ad vnū eoz illa benedictio ptineret. Et si ad vnū qđ nā eēt illoꝝ: qđ nūc declaratū ē: cū ppheticē a pfe benedicat iacob: et dicit ei: Et eris in pgrega- tōes gentiū: et det tibi bñdictionē abrae patris tui. Pergēs itaq; in mesopotamiā iacob: in sō- nis accepit oraculū de qđ sic sc̄ptū ē. Et exiit ia- Job. 1. cob a puteo iuratiōis et pfect' ē in charrā: et in- de venit in locū et dormiuit ibi: occiderat ei sol et sūpsit ex lapidib' loci: et posuit ad caput suū: et dormiuit in loco illo et somniauit. Et ecce sca- la stabilita sup terrā cui' caput pringebat ad ce- lū: et angeli dei ascende bāt et descende bāt p illā et dñs incubebat sup eā. Et dixit. Ego sū deus abraā p̄ris tui: et de' isaac: noli timere: frā i qua dormis sup eā: tibi dabo illā et semini tuo: et erit semē tuū sic harena terre: et dilatabit sup mare et in africa: et in aqlonē: et ad orientē: et bñdicent in te oēs trib' fr̄: et in semine tuo. Et ecce ego sū tecū custodiens te in qđ via qua eūq; ibis: et reducā te in terrā hanc qz nō te derelinquā do nec faciā oia qđ tecū locut' sū. Et surrexit iacob d' sōno suoz dixit. Quia dñs ē in loco h̄ et ego ne sciebā. Et timuit: et dixit. Terribil' loc' h̄: nō ē h̄ nisi dom' dei: hec porta est celi. Et surrexit iacob et sūpsit lapidē quē suposuit capiti suo: et statuit illū in titulū: et supfudit oleū in cacumie ei': et vocauit nomen loci illi' dom' dei. Hoc ad pphetiā ptinet: nec more idolatrie lapidē p̄fu- dit oleo iacob: velut faciens illū deū: neq; enīz adorauit eundē lapidē: vel ei sacrificauit: s̄ qm̄ xpi nomē a ch:ismate ē: i- ab vnctiōe: pfecto si- guratū ē hic aliqđ qđ ad magnū ptineat sacm̄. Scalā x̄o istā intelligit ipse saluator: nobis i me- moriā reuocare in euāgelio vbi cū dixisset d' na- Job. 1. thanaele. Ecce vere israelita in qđ dolus nō est

B. Dan... 7 vxoribus Jacob...

quod israel viderat istā visionē: ipse ē em̄ iacob: eo- de loco ait. Amē amē dico vobis: videbit' celū Ibidem. aptū: et angelos dei ascēdentes et descēdentes super filiū hoīs. Perrexit ḡ iacob in mesopota- miā: ut inde acciperet vxorē. Cū autē illi acciderit q̄rtuoꝝ h̄se femias d' quib' duodeci filios: et vnā filiā pcreauit: cū eaz nullā pcupisceret illicitē: dīna sc̄ptura i dicat. Ad vnā q̄ppe accipiendaz venerat: s̄ cū illi alia p altera supposita fuisset: nec ipam dimisit: qđ nesciēs vsus fuerat in nocte ne ludibꝝ eā viderēf habuisset: et ex eo tpe qm̄ multiplicāde posteritat' cā plures vxores lex nulla phibeat. Accepit etiā illā cui vni tā sinu- ri p iugū fidē fecerat. Que cū eēt sterilis: anal- lam suā d' qđ filios ipa suscipet marito de ḡtū. Sed etiā maior soroz ei' quīs pepisset imitata: qm̄ multiplicare plē cupiebat: effecit. Nullā igit ia- cob legit p̄tulisse p̄ter vnā: nec vsus plurimis ni- si gignēde plis officio p iugali iure seruato: ut neq; h̄ faceret nisi vxores eius id fieri flagitas- sent qđ corpi viri sui hēbāt legitimā prātē. La- Enuit ḡ duodeci filios et vnā XXXIX. Eccl. 29. 30 ḡ filiā ex q̄rtuoꝝ mulierib'. Deinde igress' 30 sus est in egyptū p filiū suū ioseph q̄ven. Eccl. 44 dit' ab iudētrib' fratrib' eoz pduct' fuit: at- qz ibidē s̄blmat'. Jacob autē etiā israel sic paulo an̄ dixi vocabat: qđ nomē magi p̄is ex illo p̄ce- ar' obtinuit. Hoc autē nomē illi ab angelo ipost- tū ē qđ cū illo fuerat in itinere de mesopotamiā redeūte luctat': typū xpi euidētissime gerēs. Nāq; ei pualuit iacob vtiq; volēt' vt mysteriū figuraret: significat passionē xpi vbi vili sū ei pualere iudei. Et tū bñdictionē ab eodē anglo quē supauerat ip̄trauit: ac sic h' noīs ipositio bñdictio fuit. Interpretat' autē israel videns deū Job. 3. qđ erit in fine p̄miū oīm sc̄toꝝ. Terigit p̄oꝝo il- li idē angel' veluti pualēt' latitudinē femoris: eūq; isto mō claudū reddidit. Erat itaq; vnus atq; idē iacob et bñdicit' et claud': bñdicit' in eis qđ in xpm̄ ex eodē p̄lo credider: atq; in i fideib' bus claud'. Nā femoris latitudo gener' ē mlti- tudo. Plures q̄ppe sūt in ea stirpe de qđ p̄p̄e- tice p̄dictū ē. Et claudicauef a semitis suis. Ps. 37. Eccl. 46 Aggress' itaq; referunt in La. XL i egyptū simul cū ip̄o iacob septuaginta qnq; boies ānumerato ip̄o cū filiis suis. In qđ nūcro due tm̄ semie cōmēozant': vna filia neptis altera. Sz res diligēt' p̄siderata nō i di- cat qđ tāt' nūc' fuerit i p̄genie iacob: die vī an- no qđ igress' ē egyptū. Lō mēozati sūt q̄ppe i eis etiā p̄nepotes ioseph qđ nullo mō d' nā tūc esse p̄- tuerunt: qm̄ tūc centū triginta ānoꝝ erat Ja- cob: fili' x̄o ei' ioseph triginta nouē: quē cū jac- cepisse tricēsimō anno suo vel amplius censet.

vxorem: quod potuit prouē annos habere pro-
 nepotes de filijs q̄s ex eadē vxore suscepit: Lū
 igit nec filios haberent effrē t̄ manasses filij io-
 seph: s̄ eos pueros infra q̄s nouēnes iacob egyptū
 ingressus inuenerit: q̄ pacto eoz nō solum
 filij s̄ etiā nepotes in illis septuagintaq̄q̄s nu-
 merant: q̄ tūc egyptū ingressi sūt cū iacob: nā
 cōmemorat: ubi machir fili⁹ manasse nepos io-
 seph: t̄ eiusdē machir fili⁹: id est galaad nepos
 manasse p̄nepos ioseph: ubi ē t̄ quē genuit effrē
 alter fili⁹ ioseph: id est yralaaz nepos ioseph: ubi
 est t̄ bareth fili⁹ ipius yralae: id est nepos effrē
 p̄nepos ioseph: q̄ nullo mō eē potuerūt q̄n iac-
 ob in egyptū venit: t̄ filios ioseph nepotes su-
 os: auos illoz m̄iores q̄s nouē ānoz pueros in-
 uenit. S̄ nūm̄q̄ introitus iacob in egyptū: q̄n
 eū in septuagintaq̄q̄s hoib⁹ sc̄ptura cōmemo-
 rat: nō vnus dies vel vnus ann⁹: s̄ totū illud ē
 t̄p̄s q̄ diu vixit ioseph p̄ quē factū est vt intra-
 rent. Nā de ip̄o ioseph eadē sc̄ptura sic loquit̄.
 Et habitauit ioseph in egypto ip̄e t̄ fratres ei⁹
 t̄ ois cōhabitatio p̄ris ei⁹ t̄ vixit ānos centū et
 decē: t̄ vidit ioseph filios manasses t̄ effrē vsq̄
 in certā generationē. Ip̄e ē ille p̄nepos ei⁹ ab
 effrem tertio. S̄ n̄ationē q̄ p̄e tertio die illū: ne
 potē t̄ p̄nepotē. De idē sequit̄. Et filij machir
 filij manasse: nati sūt sup̄ femora ioseph. Et il-
 lic ille ip̄e ē nepos manasse: p̄nepos ioseph. S̄
 pluraliter appellati sūt sicut scriptura p̄suevit: q̄
 vnā q̄s filiā iacob si. ias nuncupauit: sic in latine
 ligue p̄suetudine liberi dicunt̄ pluralit̄ filij: etiā
 si nō sint vno āpti. Cur q̄ ipius ioseph p̄dicet se
 licitas: q̄ videre potuit p̄nepotes: q̄ nullo mō
 putandi sūt tā fuisse tricesimonono āno proauū
 sui ioseph: q̄n ad eū in egyptū iacob pater eius
 aduenit. Nūd aut̄ est q̄d fallit min⁹ ista diligēt̄
 intructes: q̄n sc̄ptū ē. Hec aut̄ noia filioz isrl̄ q̄
 intrauerūt in egyptū sil̄ cū iacob p̄e suo. Hoc
 eū dicit̄ est q̄: simul cū illo cōpurant̄ septuagi-
 taq̄q̄s: nō q̄ simul iā erāt oēs q̄s egyptū igres-
 sus ē ip̄e: s̄ vt dixi totū t̄p̄s habet̄ ei⁹ ingressus
 q̄ vixit ioseph p̄ quē v̄t igressus. **Ca. XLI.**
 Dicitur p̄pter p̄lm xp̄ianū in q̄ dei ciuitas
 i p̄grinat̄ in fris: si carnē xp̄i in abrae se-
 mine req̄ram⁹: remotis cōcubinaz filijs
 occurrit isaac: si in semie isaac remoto esau q̄ ē
 etiā edom occurrit iacob q̄ ē t̄ israel: si in semie
 israel ip̄i remotis ceteris occurrit iudas q̄ d̄ tri-
 bu iuda exor̄ ē xp̄s. Ac p̄ hoc cū in egypto mo-
 riturus israel filios suos benediceret: quemad-
 modū iudā p̄pheticē benedixerit audiam⁹. Tu
 da in q̄ te laudabūt fratres tui. Dan⁹ tue sup̄
 dorsū inimicoz tuoz: te adorabūt filij p̄ris tui.
 Catulus leonis iudas: ex germiatōe fili mi a-

scēdisti: recūbēs dormisti vt leo t̄ vt catul⁹ leo-
 nis: q̄s suscitabit eū: Nō deficiet p̄nceps ex iu-
 da: t̄ dur de femorb⁹ ei⁹: donec veniāt q̄ reposti-
 ta sūt ei: t̄ ip̄e erit expectatio gētiū: alligās ad
 vitē pullū suū: t̄ calcio pullū asine sue. Lauabit
 in vino stolā suā: t̄ in sanguie yue amictū suū.
 Fului oculi ei⁹ a vino: t̄ dētes cādidozes lacte
 Exposui h̄ aduersus manicheum faustū dispu-
 tās: t̄ fact̄ eē arbitror: q̄tū vitas p̄pheticē hui⁹
 elucet. **Ubi t̄ mors xp̄i p̄dicta ē v̄bo dormitōis**
t̄ nō nēcitas s̄ p̄ras i morte noie leonis. Quaz
 prātē in euāgelio ip̄e p̄dicat dicens. Potestātē
 habeo ponendi aiām meā: t̄ prātē habeo iterū
 sumendi eā. Nemo eā tollit a me: s̄ ego eā po-
 no a memerip̄o t̄ itez sumo eā. Sic leo fremuit
 sic q̄d dixit i pleuit. Ad eā nāq̄ p̄inet prātē q̄d
 de resurrectōe ei⁹ adiunctā ē: q̄s suscitabit eū
 h̄ ē q̄ null⁹ hoim nisi seip̄e suscitauit: q̄ etiā de
 corpe suo dixit. Soluite templū hoc: t̄ i triduo
 resuscitabo illud. Ip̄m aut̄ gen⁹ mortis: h̄ ē s̄
 limitas crucis in vno v̄bo itelligit: q̄d ait: ascē-
 disti. Nō v̄bo addidit recūbēs dormisti: euāgelii
 sta exp̄dit vbi dicit. Et inclinato capite tradidit
 sp̄m. Aut certe sepultura ei⁹ aḡscit̄ i q̄ recubuit
 dormiens: t̄ v̄n illū null⁹ hoim sic p̄phete aliq̄s
 v̄t sicut ip̄e alios suscitauit: s̄ sic a somno ip̄e sur-
 rexit. Stola porro ei⁹ quā lauat in vino. i. mun-
 dat a peccat̄ in sanguie suo cui⁹ sanguis sacra-
 mentū baptizati sciūt. V̄n t̄ adiūgit: t̄ in s̄: gu-
 ne yue amictū suū: q̄d ē nisi eccl̄ia: Et fului oculi
 ei⁹ a vino spirituales ei⁹ inebriati poculo ei⁹. De
 q̄ canit psalm⁹. Et calix tuus iebriās q̄ p̄clar⁹ ē
 Et dentes ei⁹ cādidozes lacte: q̄d potāt apud
 aplm̄ puuli: v̄ba sc̄z nutritiā: nō dū idonei soli-
 do cibo. Ip̄e igit̄ ē in q̄ reposita erāt p̄missa iu-
 de: q̄ donec veniret nūq̄ p̄ncipes h̄ e reges isrl̄
 ab illa stirpe defuerunt. Et ip̄e expectatio
 gentium: quod clarius est videndo q̄s sit expo-
 nendo. **Ca. XLII.**
 Sicut autem duo isaac filij esau t̄ iacob si-
 guram prebuerunt duoz populozū i iu-
 deis t̄ xp̄ianis: q̄uis q̄d ad carnis propa-
 ginem pertinet: nec iudei venerunt ex semine
 esau sed idumei: nec xp̄iane gentes de iacob: s̄
 potius iudei. Ad hoc eisi tantum figura valuit
 q̄d dictū est: maior seruiet minori: ita factum ē:
 etiā in duobus filijs ioseph. Nam maior gessit ty-
 pum iudeoz: xp̄ianoz aut̄ minor. Quos cū be-
 nediceret iacob: manū dextrā ponens sup̄ mi-
 nozem: quem habebat ad sinistram: sinistram
 vero sup̄ maiore quem habebat ad dextrā: gra-
 ue visum est p̄ri eoz: t̄ admonuit p̄rem velut
 corrigēs ei⁹ errorem: t̄ q̄s nā eoz eēt maior: oñ
 dens. At ille mutare manus noluit: sed dixit.

ne. 50
 idem.
 eū. 46.
 Bar. 1.
 eū. 49.

Job. 10.
 Gen. 49.
 Job. 2.
 Job. 19.
 Ps. 22.
 Heb. 5.
 Gen. 2.
 Gen. 48.

Benedictio iude fr̄s Joseph

Liber

Mosis J. d. v. p. p. J. J. J. J. J.
J. J. J. J. J. J. J. J. J. J. J.

Scio fili mi scio. Et hic erit in glin: et hic exal-
tabit: et frater ei minor maior illo erit: et semel ei
erit in multitudinē gentiū. Etia hic duo illa p-
missa demonstrat: nam ille in populū iste in mul-
titudinē gentiū erit. Quid euidenti q̄ his du-
abus pmissionib⁹ trineri populū israelitarū or-
bē q̄ fraz in semie abrae: illū fm carnē istū fm
fidem

La. XLIII.

- Gen. 49. **D**efuncto iacob. defuncto etiā ioseph: p-
reliquos centuz quadraginta quattuor
annos donec exiret de terra egypti in moduz
icredibilē illa gens creuit: etiā tātis attrita ple-
cutionibus: vt quodā tpe nati masculi necarē-
tur: cū mirantes egyptios nimia populi illius
incrementa terrerent. **Tūc moyses subtrac-**
furto trucidatorib⁹ puuloz: ad domū regā in-
gentia pericula p eū deo pparante puenit: nu-
trituz q; et adoptatus a filia pharaonis: qd no-
men in egypto oim regum fuit: in tantū perue-
nit virum: vt ipse illā gentē mirabiliter multi-
plicatam: exdurissimo et grauilimo qd ibi fere-
bat iugo seruitutis extraheret: immo per eum
deus qui hoc p miserat abrae. Prius quippe ex
inde in terrā madiā fugisse refer: qd cū israeli-
tam defenderet egyptiū occiderat et territ⁹ fu-
geret: postea diuinitus missus in potestate spi-
ritus dei supauit resistentes pharaōis magos.
Exo. 2. **Tūc p eum egyptijs illate sunt decē memora-**
biles plage: cū dimittere populū dei nolent:
aqua in sanguinem versa: rane et scynifes: cy-
nomia: mors pecorum: vlcera grandio-locusta
tenebre: mors p̄mogenitoz. **Ad extremū israc-**
litas quos plagis tot tantiq; perfracti tandē
aliquando dimiserant egyptiū: in mari rubro
dū persequūtur extincti sūt. **Illis quippe ab eū-**
tibus diuisū mare viā fecit: hos aut inlequētes
in se rediens ynda submersit. **Deinde p annos**
quadraginta duce moyse dei populus per de-
sertū actus est: qñ tabernaculū testimonij nun-
cupatū est: vbi deus sacrificijs futura prenūciā
tibus colebat: cū scz iā data lex fuisset in mōte
multū terribiliter. **Attestabat em̄ euidētissi-**
ma mirabilibus signis: vocibusq; diuinitas: qd
factū ē mox vt exitū est de egypto et in deserto
populus ec cepit: qui quagesimo die post cele-
bratū pasca p ouis immolationē q̄ vsq; ad co ty-
pus xpi ē: pnūciās eū p victimā passionis: de h
mūdo transsurū ad patrē. **Pasca q̄p hebreā**
lingua transitus interpretatur: vt tā cū reuela-
retur testamentū nouū postea q̄ pasca nostrū
imolatus est xps. **quinquagesimo die veniret**
de celo spiritu sanctus: qui dictus est in euāge-
lio digitus dei: vt recordationem nostrā in pri-
mi p̄figurati facti memoriā reuocaret: quia

Pharaon

*Immolatio agni
paschalis*

et legis ille tabule d: gito dei scripte referuntur
Defuncto ergo moyse populū rex tesus nauē Jofue
et in terrā promissionis introduxit: eamq; po-
pulo diuisit: Abhis duobus mirabilibus duci-
bus bella etiā prosperrime ac mirabiliter ge-
sta sunt deo p̄stante: non tā ppter merita; be-
brei populi: q; propter peccata earū que debe-
labant gentiuz: illas eis p̄ouenisse victorias.
Post illos duces: iudices fuerē iam in terra p-
missionis populo collocato vt inciperet interiz
reddi abrae prima promissio de gente vna: id ē
hebreā et de terra chanaan: nondum de omni-
bus gentibus et toto orbe terrarum: qd xpi ad-
uentus in carne: et nō veteris legis obseruatio-
nes: sed euangelij fides fuerat implētura. Lu-
ius rei p̄figuratio facta est: quo non **Moy-**
ses q̄ legē ip̄lo accepit i mōte syna: s̄ ihs cū et
nomē dō p̄cipiēte mutatū fuerat vt iesus voca-
retur: ip̄m in terrā p̄missionis introduxit. **Epi-**
bus aut iudicū sic se habebat et pctā ip̄i et mi-
ricordia dei: alternauerūt p̄spera et adūsa bel-
lorū. **Inde ventū ē ad regū rpa.** Quorū prim⁹
regnauit saul: q̄ reprobaro: et bellica clade pro-
strato: eiusq; stirpe reiecta: ne inde reges orirē-
tur: dauid succellit in regnū: cui⁹ maxime xps
dicit⁹ ē fili⁹. **In q̄ articulo qdā fact⁹ ē: et exordiu⁹**
qdāmō iuuētuz ip̄i dei: cui⁹ gener⁹ qdāz velut
adolescētia ducebat ab ip̄o abraā vsq; ad hunc
dauid. **Reg⁹ em̄ frustra matthe⁹ euangelista sic**
generatiōes cōmemorauit vt h̄ primū inual-
lum quatuordecim generationibus cōmenda-
ret ab abraam scz vsq; ad dauid. **Ab adolescen-**
tia quippe **incipit** homo posse generare: p̄p̄-
rea generationum series ab abraāz sumpit ex-
ordiu⁹: qui etiā pater gentium constitut⁹ ē:
qñ mutatū nomen accepit. **Ante hunc ergo**
velut puericitia fuit hui⁹ gener⁹ ip̄i dei: a noe
vsq; ad ip̄m abraam: et ideo prima lingua inuē-
ta est: id ē hebreā. **H puericitia nāq; homo inci-**
pit loqui post infantia: que hinc appellata ē qd
fari nō potest. **Quā p̄fecto etatem primā de-**
mergit obliuio: sicut etas prima generis huma-
ni est deleta diluio. **Quotus enim quisq; est:**
qui suaz recordetur infantiam: **Quāobrem in**
isto procurſu ciuitatis dei sicut superior vnaq;
eandēq; primam: ita duas etates secundam
et tertiam liber iste contineat: in qua terna pro-
pter vaccam trimā: capram trimam: arietē tri-
mum: et impositū est legis iugum: et apparuit
abundantia peccatoz: et regni terreni surre-
xit exordiu⁹: vbi non defuerunt viri spirituales
quorum in turture et columba figuratū est sa-
cramentum.
Explicitus est liber decimus sextus.

Jofue

Rego

Dat